45 ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 186 Կ. ՊՈԼԻՍ 24/7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1901 27 ՇԱՊԱՆ 1319 24 ԹԸՇՐԻՆԻ ՍԱՆԻ 1317 ՇԱԲԱԹ

10 ՓԱՐԱ

ՄԱՆԶՈՒՄԷ-Ի ԷՖԿԻԱՐ

10 ՓԱՐԱ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

MANZOUMÉ-I-EFKIAR
JOURNAL ARMÉNIEN
QUOTIDIEN, POLITIQUE, FINANCIER ET LITTÉRAIRE
Directeur-Propriétaire
OHANNÈS E. KAÏSÉRIAN
38, Grand' rue de la S. Porte, 38
Constantinople

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ե. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
Առ որ կ'ուղղուին ամէն տեսակ գրութիւններ։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պապը Ալի ճաssէսի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղրշ.	50
Գաւառներու համար	108 ղրշ.	60

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ։
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

منظومهٔ افکار
صاحب امتیاز و مدیر مسئولی
اوحانس فرید قیصریان
مطبعه‌ده باب عالی جواردنده ۳۸ نومرولو دائره خصوصه

ԱՑԺՄԷՈՒԹԵԱՆՑ ՇՈՒՐՋԸ

Նշանաւոր ազգայիններու մահը. — Ազգ. Հիւանդանոցի Արհեստանոցը և Ոսքերը. — Հայ կղերին ընթացքը. — Դիւանին Ջեհադին օրինականները։

Շաբաթը՝ զոր կը փակենք այսօր, ազգախուռ միջատակները կ'ամփոփէ իր մէջ՝ երկու հոյակապ անձնաւորութեանց, որոնց հողակոյտը թարմ բարձրութիւն մը ունի տակաւին։

Ստեփան փաշա, Ազգ. Վարչութեան այդ կարի եռանդուն և հմտաս վաստակաւորը, որուն ընդհանուր կեանքը՝ համակ աշխատութեամբ, յաբատեւութեամբ և ուղղամիտ նկարագրով մը բարձրացաւ, զգալի և անդարմանելի պարապ մը թողլով իր ետին, ասուպի մը պէս կը սահի, երթալ միանալու համար բարի և անմահ հոգիներու։

Խոնարհ ծագումով՝ բայց բարձր իմացականութեամբ մը օժտուած Ազգին այս զաւակը, անվկանդ ուժ մը, տակուն կարողութիւն մը անձնաւորեց, բաժին և նպաստ հանել գիտցաւ և կրցաւ իր զարգացումէն և քարեմասնութիւններէն, այն ընկերութեան համար՝ որուն մէջ և որուն համար կանուխէն կրթուեցաւ և պատրաստուեցաւ անՍտեփան փաշա։

Եւ իբր ճշմարիտ բժիշկ մը՝ երբ կրնար իր արուեստակիցներէն ոմանց պէս, խուսափող և անսիրտ վերաբերումն ունենալ իր պարտականութեան ձայնին և հանրօգուտ աշխատութեան կոչումին առջև, չբրաւ և չուզեց ընել զայն՝ Ստեփան փաշա։

Եւ նուիրեց իր կեանքը անպայման, մինչեւ իր վերջին օրերը՝ Պատութեան և Ազգին համերաշխ շահերուն ծառայութեանը։

Ողջամիտ ուսուցիչ մըն էր ան՝ կայս. բժշկական վարժարանին, և ճշմարիտ ուղղորդը եղաւ բազմաթիւ կեանքերու, որոնք իր շնորհիւ յառաջդիմեցին և արդիւնաւորուեցան։

Ազգ. վարչական կեանքի մէջ՝ յաւէտ նշանակելի տեղն ունի Ստեփան փաշա։ Ինքը ալեհեր բայց միշտ երիտասարդի մը պէս առոյգ, ուղղամիտ և կարգապահ աշխատութեան լաւագոյն դասը տուաւ իր ընկերակիցներուն մինչեւ իր մահը։

Իր ետեւէն թաղեցինք բարի անձ մըն ալ, Էքսէրճեան Պօղոս, քարեկիրթ ընտանիքի մը հայրը, աշխատասէր և աղքատասէր, դիւրահաղորդ և աղնիւ. ան յաջողած էր տեղական այլազան շրջանակներու մէջ՝ մտերիմ համակրութիւն մը գրաւել առ ինքն։

Իր հասարակութեան օգտակար հանդիսանալու բարի եռանդով՝ ազգային և թաղային մարմիններու մէջ աշխատութեան իր մասնաւոր բաժին ունեցաւ ան։ Եւ տխուր յուշով մը կ'ամփոփեն յիշատակը այսօր իր բազմաթիւ բաթեկամները, որոնցմէ ա՛յնքան տարաժամօրէն Մահը անագորոյն խլեց զինքը։

* * *

Բարեմիտ հաւատք մը ունենան թերեւս ամէն ազգայինք, Ազգ. Հիւանդանոցի Արհեստանոցի բաժնին արդիւնաւորութեան վրայ։ Այս կերպով կը կարծենք թէ՝ այդ Արհեստանոցի որքերը, հետզհետէ յաջողութեամբ կ'իւրացնեն և կ'ընտելանան այն արհեստներուն, որոնց շնորհիւ վաղուան հացերնին պիտի ճարեն, և այլեւս ազգին վրայ բեռ մը ըլլալէ պիտի դադրին։

Սակայն իրականութեան մէջ տարբեր հանգամանք կ'առնէ խնդիրը։

Ոտայնանկ հայ արհեստաւոր մը, որ ոչինչտին աւելի նրբին գիտութեամբը կը հրահանգէ այսօր նոյն հատատութեան ոստայնանկութեան ճիւղէն ընթացաւարտ պատանի մը «իբր աշկերտ», սրտի դառն ցաւով մը խմացուց անցեալ օր թէ՝ այդ արհեստին ընթացքը աւարտող տղան, բուն արհեստին ամենատարրական ծանօթութիւններուն իսկ անտեղեակ էր, ի՛նչպէս կրնար ըլլալ որ, արհեստը սովրած է կ'ըսեն անոր համար, գոնէ իր պարզ սահմաններուն մէջ...։

Եւ այս վստահելի անձը՝ իր արհեստին վերաբերեալ ուրիշ շատ մը կէտերու վրայ յինլով, զգացմամբ կը յաւելուր թէ՝ ամէն ինչ մակերեսութային կամ հարեւանցի եղանակով մը կ'ուսուցուի եղեր այդ Արհեստանոցի մէջ, թէեւ շատ բաներ ալ վարդապետ մը երեւոյթ մը կը ներկայացնեն հոն։

Եւ ուրիշ կողմէ կը հաւատան թէ, այդ Արհեստանոցի վարպետներէն ոմանք, իրենց արհեստին մէջ անհեղինակ, թոյլ և կամ ընկերութեան բարեկարգ դասերէն վտարուած և իբր պատսպարելի ներկայացող անկարեւոր մարդիկ են եղեր։ Դարձեալ, բազմաթիւ ազգայիններ կը գանգատին թէ՝ Հիւանդանոցի վարչութիւնը՝ Պոլսոյ զանազան արհեստաւորներու քով իր կողմէ յանձնարարեալ տղոց վրայ, ինչո՛ւ ուղղակի կամ անուղղակի եղանակով մը իր հսկողութեան և քննութեան իրաւունքն ի գործ չի դներ։

Կը փափագէինք սակայն, որ Ազգ. Հիւանդանոցի բարեջան հոգաբարձութիւնը, որուն՝ Ազգին սան համար շռայլած անձնուէր և խղճամիտ հոգածութեան արդիւնաւորութիւնը ամէն գովեստէ վեր են միշտ, նկատի առներ իրաց այս վիճակը։

Վերջապէս՝ այս իրողութեանց վերայ յինլով, իրաւունք ունինք արդեօ՞ք հարցնելու Նպաստից Յանձնաժողովին, թէ՝ այս ծանօթ պայմաններու մէջ, ի՛նչպէս նոյն Արհեստանոցէն չբրջանաւարտ՝ անխարդ և ոչ-նմուտ պատանի մը կը յանձնէ Թիրէպոլիի Ազգ. Որբանոցին Արհեստանոցի «ՈՍՈՐՅԻ ՊՇՐԾՈՆ...»։

* * *

Անցեալ Կիրակի, Հայ Եկեղեցականութիւնը՝ իր համաձաւաք և պատկառելի ներկայութեամբը, Ստեփան փաշայի յուղարկաւորութիւնը մարդասիրաբար չքաւորելով, բոլորովին անօրինակ և վեհանձն գործ մը ըրած եղաւ իրաւամբ։

«Ի ՊԱՏԻՒ» այդ ազգայնավարչական մարդուն, եկեղեցական նուիրապետութեան բոլոր ներկայացուցիչները իրենց է՛ն խոնարհէն մինչեւ էն ջղջերը, վճռականօրէն ապացոյց տուին բազմաթիւ ՆԵՐՔՈՒՆԵՐ թէ՝ հայ կղերը իր պատուոյն և բարոյական կշռոյն բարձրութիւնը կորուսած չէ տակաւին։ Գիտէ և տրամադիր է հայ Եկեղեցականութիւնը իր կարգին անվարձ գնահատել և նուիրագործել յիշատակը անոնց՝ որոնց ուղղամիտ և արդիւնաւոր ծառայութեան՝ Ազգը երախտապարտ կը մնայ։

Իրաւամբ, շատ ուրախալի երեւոյթ մըն է սա, զոր հաճութեամբ կ'արձանագրենք այս սիւնակներուն մէջ, և կը մաղթենք որ՝ նոյն ուղղութիւնը այս ազնիւ և գովելի գիտակցութեան՝ իր լաւագոյն հետեւութիւններն ունենայ մեր սրբազան կոչերին համար։

Բայց, դժբախտաբար՝ իբր հակադարձ իրողութիւն, անհետացնելու համար կարծես այն գեղեցիկ և թարմ տպաւորութիւնը՝ զոր ունեցանք մենք վերոյիշեալ պարագայովը, Ազգ. կոչերի մասին տխուր նօթեր ալ ունինք նիշելու։

Ասղիէն անդին կը գանգատին թէ՝ քահանաները մանաւանդ՝ Եկեղեցոյ մէջ երկիւղած և պատշաճ վարմունք մը ունենալէ շատ հեռու են։

Մասնաւորապէս՝ Սկիւտարի եկեղեցիներուն մէջ, քահանաները իրարու կամ ժողովուրդին հանդէպ բոլորովին անտեղի եւ անախորժ յարաբերութեան ընթացք մը ունին եղեր։ Եկեղեցական անմիջական սպասարկութեան մը ատեն, պահարաններու մէջ անպատշաճ բառակռիւներ, ղրախօսութիւններ ընելու մասնաւոր ախորժ մը ունին եղեր, բոլորովին կոչտու անպատեհ բացագանչութիւններով՝ բազմաթիւ ականջներու անմեղութիւնը վրդովելու ասիճան։

Կ'երեւայ թէ՝ մեր արժանապատիւ-պապաներն ալ՝ Քրիստոսի օրինակալ «խարազան»ին պէտք ունին։

* * *

Բերայի Իսահան վարժարանի աշակերտք, անցեալ օր՝ իրենք իրենց մէջ, գթասիրական զգացմանց ազնիւ թելադրութեամբ մը, Էրզրումի երկրաշարժէն վնասուողներուն օգնելու նպատակով, բաւական համեստ գումար մը հանգանակած էին։

Զգացիք անշուշտ, ո՛րքան յուզիչ և բարի ներշնչում մը կ'արտաբուրէր այս գեղեցիկ և գնահատելի ձեռնարկը։

Մեզմէ մը ուսանողներ՝ դպրոցի զբրաստեղծին վրայէն իսկ՝ մարդասիրութեան և բարեսիրութեան պարտականութեան — գործնական և հիմնալի առհաւատչեան կ'ընծայեն ասով։

Եւ ձմրան այս խստամբեր օրերուն՝ երբ անթիւ տարաբաղդներ՝ ընութեան անխնայ հարուածներուն զոհուած ձիւնապատ խշտեակներու մէջ կը դողդողան և անսուաղ կը տուայտին անդին, պէտք չէ՝ որ մենք ալ ներշնչուինք այս բարի աղոց վեհանձն օրինակէն և բաժին մը հանենք ընդ փոյթ երկրաշարժէն վնասուած թշուառներու համար, այն անհարիւն և չնայլ ծախքերէն, որոնցմով վաղը կամ միւս օր անիմաստ եսասիրութեամբ մը պիտի սարքենք տօնական երեկոյթներ և շքեղ պարահանդէսներ՝ յանուն Ս. Պետրոսին կամ Կիրակոսին։

ՄԻՐ-ՎԱՐԴ

ՅԱՆԶԻՈՐ ԴԷՄՔԵՐ

Յ. Գ. ՄԸՐՄԸՐԵԱՆ

(Բ. ԵՐԿՎԵՑԵԼԿԵԼ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ 4. Ը)

Արեւ. Մամուլի տաքը տաքին արտատպած «Պոլսական Դէմքեր»ուն վրայ, (ուր Զիֆիթ-Սարաֆ այս անձը ցանցած էր իր ցունց Քոտաքին մէջ՝ Եղիային հետ քով քովի, «կռուբ լուսանկար»ի մը զոյգ կը շարուած քով,) եւ ասկէ տարի մը առաջ Մասիսի մէջ երեւցած «Մանօթ Դէմքեր»էն եւաքը, (ուր Նորէն Մրմր դրանկարուեր էր զրահի՝ պէս Զօհրապէս, «Դապինէ քօռթէ»ի մը լուսանման, լը՝ սլման քաշուած քով,) ՝ՀՐՍՔ, իմս սմսեղուկ «ՔԷՔՈՓԼԷՏՆԷՆ մը սեպուի թերեւս։

Եւ սակայն քիրերս՝ մօտէն անցած «դԷ+ԲԷՖՆԵՐ իր... անիարեալի անձին, ու միտքս՝ Բը+ իր... sans pareil գրականութեան, կը փորձեմ ահա լարել «ՔԷՔՈՓԼՅ»։

* * *

Հասակը բարի, արքենի։ Ամուրի է. ոչ կնիկ ունի ոչ քենի։

Հասուն տարեդարձ, հասուն տարիք։ Ամ՛ս դուն, Դրեյ, ու դո՛ւն, Կարդալ, ղինքը մինչեւ ո՞ւր տարիք։

Աչքերը հանդարտ, անթա՛րթ ու ծաւի. կեղծիք չունին, կծիկն ունին աշխատանքի ու ցաւի։

Ոչ թափթփած, ոչ ալ շիք, մեծակակ ու չէկ մօրուքով։ Դեռ նոր երուսաղէմ անցաւ, երբ միշտ կ'ապրէր մօրը քով։

Տէրոյենցը կը պաշտէ. ներսով ու դուրսով Մխաքեանին հետ միշտ հաշտ է։ Բնութիւնը, մենութիւնը սիրող, իրիկուընները կը դասնայ լեռան կուշտ ու դաշտ։

Սկօսծալքեր ունի ճակտին ցայտուն ազդը, անգօս ալքեր ունի ուսամբ առլի ուղղը։

* * *

Այս անսովոր դրսերեւոյթէն եւ անհամբոյր, վէս նկարագրէն վար իջնելով՝ կը հանինք Ցոյն... բարձրութեան ուր անոր միւս կեանքը կ'սկսի, հոն հոլանի երեւալով մեղի զրիչի եւ մելանի մարդը, նորէն անսովոր, բայց գեղեցկապէ՛ս անսովոր, եղական, լնատիպ ու ընորոշ։

Կ'ողջունեմ զինքը, մեր արդի գարուն-գրականութեան այս անվիճելի, ջո՛ջ նահապետը. կ'ողջունեմ զինքը Ինթիւենճանէ՝ն, Դարագաշեանէ՝ն ալ առաջ, որովհետեւ անոնց գրչի վաստակէն բանասէրը, հնասէրը վասարկեցաւ միայն, եւ որովհետեւ աս մարդը եղաւ Գրաբարը իր հնադարեան բարբարիկ լսթերէն հանուեցնող, հագցընելու համար Գրաբարին որքուկ զաւկին—Աշխարհաբարին նորուկ կոկուկ լոդիկ մը։

Իր ձեռագիր վերջին երկասիրութեան Իզմիրեանց մրցանակին չարժանանալը՝ իրաւցընէ չարանալ մըն է, յարգելի Արդուկեան, երբ մանաւանդ աչքերնուս առջեւն բերենք թէ ինչ ածեմ չածեմներ կուտիկ մը ամէն իրենց յոգնութեան ի վարձ։

* * *

Բաւական զաւեշտալի է մեր առաջին տեսակցութիւնը։

Տեղ մը հաւքըւած էինք. բարեկամներէս մին ինծի կը ձայներ։ Մրմր անունս լսելուն,

— Դուն ան տղա՞ն ես — ըսաւ — որ «Արեւելք»ի մէջ բան մըն էիր գրած սատկած հնդկահաւի մը վրայ։

Իրաւ, տղայ էի ան ատեն. եւ ասանկ մէկէ մը մէկէն ի մէկ յիշուիլը կարմրութիւն մը անցուց երեսիս։ Արդեօք յօդուածս պիտի քննադատէր, արդեօք...

— Աֆէրի՛մ, հաւնեցայ ատոր, — վրայ բերաւ թունտ ձայնով մը, — ըսկըսեր ես դիտել. նայէ որ ատանկ բաներ գրես։

ՕՀ... ամէն նիւթի վրայ տարուեցայ գրել անկից ի վեր, բայց... մեռած բաներէ։ Բայց ո՛ր ատեն որ դէմ դիմաց դայինք, ղինքը յարգալիր բարեւելէս յետոյ չեմ գիտեր ինչո՞ւ, ինչէ՞ն միտքս կ'իյնար իմ հէգ սմքած հնդկահաւս։...։

* * *

Վերջընթեր երկն է Ալէքսանդրիան։

Մե՛ղք որ այնչափ քիչ ծախուեցաւ անկէ։ Երբ անդին օտար, տկա՛ր վէպեր դասագիրքի չափ յորդ սպառումներ կ'ունենան անիմաստօրէն, տեղը չէ հիմայ ափսոսալի սեպել մերոնց անտարբերութիւնը՝ լեցունկ գործերու նկատմամբ։

Ամէն անգամ որ ականջնիդ լենան տափակ, դատարկ քարոզներէ, ամէն անգամ որ կ'ըսեմ, հոգնիդ ծարաւնայ սուրբ ու միսթիք խօսքերով, բացէ՛ք, լափեցէ՛ք այս հատորը, հրայքքով եւ հիացմա՛մբ համբուրեցէք զայն, հոգեպաշտ խառնուածքի մը այդ գերազանցապէս անուշ, հրաշալի աշխատութիւնը։

Աս գիրքը լոյս ընծայելէն անմիջապէս ետքն էր որ, — դիտեցի — Ցարութիւն դադրեցուց մաղերը խուզել։ Թող տուաւ զանոնք, յետոյ պլորեց պանեց գլուխին տակ, Հոմի սէրտերի կամ ու չէկ մօրուքով։ Դեռ նոր երուսաղէմ անցաւ, երբ միշտ կ'ապրէր մօրը քով։

Տէրոյենցը կը պաշտէ. ներսով ու դուրսով Մխաքեանին հետ միշտ հաշտ է։ Բնութիւնը, մենութիւնը սիրող, իրիկուընները կը դասնայ լեռան կուշտ ու դաշտ։

Սկօսծալքեր ունի ճակտին ցայտուն ազդը, անգօս ալքեր ունի ուսամբ առլի ուղղը։

* * *

Այս անսովոր դրսերեւոյթէն եւ անհամբոյր, վէս նկարագրէն վար իջնելով՝ կը հանինք Ցոյն... բարձրութեան ուր անոր միւս կեանքը կ'սկսի, հոն հոլանի երեւալով մեղի զրիչի եւ մելանի մարդը, նորէն անսովոր, բայց գեղեցկապէ՛ս անսովոր, եղական, լնատիպ ու ընորոշ։

Կ'ողջունեմ զինքը, մեր արդի գարուն-գրականութեան այս անվիճելի, ջո՛ջ նահապետը. կ'ողջունեմ զինքը Ինթիւենճանէ՝ն, Դարագաշեանէ՝ն ալ առաջ, որովհետեւ անոնց գրչի վաստակէն բանասէրը, հնասէրը վասարկեցաւ միայն, եւ որովհետեւ աս մարդը եղաւ Գրաբարը իր հնադարեան բարբարիկ լսթերէն հանուեցնող, հագցընելու համար Գրաբարին որքուկ զաւկին—Աշխարհաբարին նորուկ կոկուկ լոդիկ մը։

Իր ձեռագիր վերջին երկասիրութեան Իզմիրեանց մրցանակին չարժանանալը՝ իրաւցընէ չարանալ մըն է, յարգելի Արդուկեան, երբ մանաւանդ աչքերնուս առջեւն բերենք թէ ինչ ածեմ չածեմներ կուտիկ մը ամէն իրենց յոգնութեան ի վարձ։

* * *

Բաւական զաւեշտալի է մեր առաջին տեսակցութիւնը։

Տեղ մը հաւքըւած էինք. բարեկամներէս մին ինծի կը ձայներ։ Մրմր անունս լսելուն,

— Դուն ան տղա՞ն ես — ըսաւ — որ «Արեւելք»ի մէջ բան մըն էիր գրած սատկած հնդկահաւի մը վրայ։

Իրաւ, տղայ էի ան ատեն. եւ ասանկ մէկէ մը մէկէն ի մէկ յիշուիլը կարմրութիւն մը անցուց երեսիս։ Արդեօք յօդուածս պիտի քննադատէր, արդեօք...

— Աֆէրի՛մ, հաւնեցայ ատոր, — վրայ բերաւ թունտ ձայնով մը, — ըսկըսեր ես դիտել. նայէ որ ատանկ բաներ գրես։

ՕՀ... ամէն նիւթի վրայ տարուեցայ գրել անկից ի վեր, բայց... մեռած բաներէ։ Բայց ո՛ր ատեն որ դէմ դիմաց դայինք, ղինքը յարգալիր բարեւելէս յետոյ չեմ գիտեր ինչո՞ւ, ինչէ՞ն միտքս կ'իյնար իմ հէգ սմքած հնդկահաւս։...։

* * *

Վերջընթեր երկն է Ալէքսանդրիան։

Մե՛ղք որ այնչափ քիչ ծախուեցաւ անկէ։ Երբ անդին օտար, տկա՛ր վէպեր դասագիրքի չափ յորդ սպառումներ կ'ունենան անիմաստօրէն, տեղը չէ հիմայ ափսոսալի սեպել մերոնց անտարբերութիւնը՝ լեցունկ գործերու նկատմամբ։

Ամէն անգամ որ ականջնիդ լենան տափակ, դատարկ քարոզներէ, ամէն անգամ որ կ'ըսեմ, հոգնիդ ծարաւնայ սուրբ ու միսթիք խօսքերով, բացէ՛ք, լափեցէ՛ք այս հատորը, հրայքքով եւ հիացմա՛մբ համբուրեցէք զայն, հոգեպաշտ խառնուածքի մը այդ գերազանցապէս անուշ, հրաշալի աշխատութիւնը։

Աս գիրքը լոյս ընծայելէն անմիջապէս ետքն էր որ, — դիտեցի — Ցարութիւն դադրեցուց մաղերը խուզել։ Թող տուաւ զանոնք, յետոյ պլորեց պանեց գլուխին տակ, Հոմի սէրտերի կամ ու չէկ մօրուքով։ Դեռ նոր երուսաղէմ անցաւ, երբ միշտ կ'ապրէր մօրը քով։

Տէրոյենցը կը պաշտէ. ներսով ու դուրսով Մխաքեանին հետ միշտ հաշտ է։ Բնութիւնը, մենութիւնը սիրող, իրիկուընները կը դասնայ լեռան կուշտ ու դաշտ։

Սկօսծալքեր ունի ճակտին ցայտուն ազդը, անգօս ալքեր ունի ուսամբ առլի ուղղը։

* * *

Այս անսովոր դրսերեւոյթէն եւ անհամբոյր, վէս նկարագրէն վար իջնելով՝ կը հանինք Ցոյն... բարձրութեան ուր անոր միւս կեանքը կ'սկսի, հոն հոլանի երեւալով մեղի զրիչի եւ մելանի մարդը, նորէն անսովոր, բայց գեղեցկապէ՛ս անսովոր, եղական, լնատիպ ու ընորոշ։

Կ'ողջունեմ զինքը, մեր արդի գարուն-գրականութեան այս անվիճելի, ջո՛ջ նահապետը. կ'ողջունեմ զինքը Ինթիւենճանէ՝ն, Դարագաշեանէ՝ն ալ առաջ, որովհետեւ անոնց գրչի վաստակէն բանասէրը, հնասէրը վասարկեցաւ միայն, եւ որովհետեւ աս մարդը եղաւ Գրաբարը իր հնադարեան բարբարիկ լսթերէն հանուեցնող, հագցընելու համար Գրաբարին որքուկ զաւկին—Աշխարհաբարին նորուկ կոկուկ լոդիկ մը։

Իր ձեռագիր վերջին երկասիրութեան Իզմիրեանց մրցանակին չարժանանալը՝ իրաւցընէ չարանալ մըն է, յարգելի Արդուկեան, երբ մանաւանդ աչքերնուս առջեւն բերենք թէ ինչ ածեմ չածեմներ կուտիկ մը ամէն իրենց յոգնութեան ի վարձ։

* * *

Բաւական զաւեշտալի է մեր առաջին տեսակցութիւնը։

Տեղ մը հաւքըւած էինք. բարեկամներէս մին ինծի կը ձայներ։ Մրմր անունս լսելուն,

— Դուն ան տղա՞ն ես — ըսաւ — որ «Արեւելք»ի մէջ բան մըն էիր գրած սատկած հնդկահաւի մը վրայ։

Իրաւ, տղայ էի ան ատեն. եւ ասանկ մէկէ մը մէկէն ի մէկ յիշուիլը կարմրութիւն մը անցուց երեսիս։ Արդեօք յօդուածս պիտի քննադատէր, արդեօք...

— Աֆէրի՛մ, հաւնեցայ ատոր, — վրայ բերաւ թունտ ձայնով մը, — ըսկըսեր ես դիտել. նայէ որ ատանկ բաներ գրես։

ՕՀ... ամէն նիւթի վրայ տարուեցայ գրել անկից ի վեր, բայց... մեռած բաներէ։ Բայց ո՛ր ատեն որ դէմ դիմաց դայինք, ղինքը յարգալիր բարեւելէս յետոյ չեմ գիտեր ինչո՞ւ, ինչէ՞ն միտքս կ'իյնար իմ հէգ սմքած հնդկահաւս։...։

* * *

Վերջընթեր երկն է Ալէքսանդրիան։

Մե՛ղք որ այնչափ քիչ ծախուեցաւ անկէ։ Երբ անդին օտար, տկա՛ր վէպեր դասագիրքի չափ յորդ սպառումներ կ'ունենան անիմաստօրէն, տեղը չէ հիմայ ափսոսալի սեպել մերոնց անտարբերութիւնը՝ լեցունկ գործերու նկատմամբ։

Ամէն անգամ որ ականջնիդ լենան տափակ, դատարկ քարոզներէ, ամէն անգամ որ կ'ըսեմ, հոգնիդ ծարաւնայ սուրբ ու միսթիք խօսքերով, բացէ՛ք, լափեցէ՛ք այս հատորը, հրայքքով եւ հիացմա՛մբ համբուրեցէք զայն, հոգեպաշտ խառնուածքի մը այդ գերազանցապէս անուշ, հրաշալի աշխատութիւնը։

Աս գիրքը լոյս ընծայելէն անմիջապէս ետքն էր որ, — դիտեցի — Ցարութիւն դադրեցուց մաղերը խուզել։ Թող տուաւ զանոնք, յետոյ պլորեց պանեց գլուխին տակ, Հոմի սէրտերի

ԳԱՏԸ-ԳԻՒՂՅԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ

Զը գիտեմ՝ արդեօք հանդիպա՞ծ էք Գատը-Գիւղցի երիտասարդի մը։ Մանրաքայլ՝ բայց վստահ. զգեստը մթագոյն՝ բայց «չիք», իսկ խօսուածքը տարտղնական. վերջապէս՝ կոկիկ, առոյգ, ժպիտ, չը գիտեմ ինչ սանկ հոմ մը կայ վրան (լուսոսի) զոր Եւայի ցեղին՝ խնձորը ախորժանօք կերցնել կուտայ։

Մտային կարողութեամբ բաւական փայլուն, ոչ նուազ կը շողայ նիւթական կարողութեամբ ալ։ Բաղաքակրթեա՛լ. օՀ, ատոր տարակոյս չի կայ։ Դիտեցէ՛ք իր գեղեցիկ «կանթ»երը, ճաշակաւոր «քրաւատ»ը, բոցափայլ ակնոցը. մարդուն չորս աչքով կը նայի անիկա, (ինչ «կռող» է որ)։ Հապա չէ՞ք ըսեր իր «էլէկան» շարժմունքները, «կալան» ձեռերը։ երբ մանաւանդ օրիորդի մը յարգանքներ մատուցանէ։

Տեսէք ինչ նուրբ ճաշակ իր խօսակցութեանը մէջ։

—Այո, մատմազել — կ'ըսէ բանասեղծուհիի մը — արդարեւ Շէքսպիր ձեր չքեղութենէն բարձր էր գրչով։ բայց դուք աւելի բարձր կրնաք ըլլալ՝ գէթ բնական սէրով։

—(Համեստութեամբ).—Օհ պարոն, կը չափազանցէք։

—(Խանդակաթ). Խոնարհ պակունքներս չի պիտի համարձակէին չարժիլ՝ եթէ երբեք չըլլային որոնց անկեղծութեան հաւատարիմ թարգմանները...։

Եւ այս խօսքերը այնպիսի ներդաշնակ ձայնով և մաքուր արտասանութեամբ կ'ըսէ Գատը-Գիւղցի երիտասարդը որ... օրիորդի մը գլխուն մազերը «կրարկրար» կ'ըլլան։

Անշուշտ Գատը-Գիւղցի երիտասարդը թերութիւններ կրնայ ունենալ (ով որ չունի քար մը նետէ գլխուս)։ բայց պակառանք մը կայ որ հարաւային քամիի նման կը փչէ իր վրայէն։ Աւելորդ չեմ զգար հոս յիշել, ի մէջ այլոց, հակիրճ օրինակ մը Գատը-Գիւղցի երիտասարդին ունեցած բարոյականի մասին։

* * *

Շատ տարի չ'ըներ որ վախճանեցաւ Անդրանիկ էֆ. Զալուքեան, գիւղին թեամբ դրկից Մրմրենց։ Ատոր վրայ ահա արձակ մը գրած ունի։ Բայց կարդալու էք զայն, ձեռք անցունելու, վայելելո՛ւ էք այդ ձեռագիրը, երբ մանաւանդ ընթերցումը ինքնընչեր, թաթը ատեն ատեն ահաւոր հովանարի մը պէս ճօճելով ու հրաբուխի բամբ աչ դաղակը թռցնելով իր թաւարձի բերանէն. «Ո՛վ գուն, բո՛ց աղջիկ...»։

* * *

Բարկենտանքի շարթու մը իրեն գացած էի։ Դիմակէն, խրախճանքէն մէլ յարիրացած՝ լոյրջ ու լուռ գիշեր մը անցուցնելու մարմաջը կար մէջս։

Կէս գիշերը անցած էր ա՛յի թողուց որ մենկիմ. տունս հեռու էր ու ճամբան աղտոտ։

Երբ ենթէլ կ'երթայի քովի խսիկը, դուրէն կը լսէի իր աղօթքմենախօսութիւնը, գրաբարով թրծուն, օծուն։

Սահմանկեայ մնացի անկողնիս մէջ. աղէկ մը չիմացայ զուրցածները, բայց ինծի անանկ եկաւ որ Նարեկացի մըն էր ճանչողը, գիշերին անաւոր մթութեան մէջէն, աչքերը Հանդերձեալին յառած։

«Տեառնագրեա՛ քո անուամբդ զլուսանցոյց երդ յարկիս...»։

Կրիայի պէս վերմակէս դուրս ցցեցի գլուխս։ Դուրսի լուռը մարած էր, իր աղօթքին վերջին վանկին հետ...։

ԹԷՈՊԻԿ

ԳԱՏԸ-ԳԻՒՂՅԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ

Զը գիտեմ՝ արդեօք հանդիպա՞ծ էք Գատը-Գիւղցի երիտասարդի մը։ Մանրաքայլ՝ բայց վստահ. զգեստը մթագոյն՝ բայց «չիք», իսկ խօսուածքը տարտղնական. վերջապէս՝ կոկիկ, առոյգ, ժպիտ, չը գիտեմ ինչ սանկ հոմ մը կայ վրան (լուսոսի) զոր Եւայի ցեղին՝ խնձորը ախորժանօք կերցնել կուտայ։

Մտային կարողութեամբ բաւական փայլուն, ոչ նուազ կը շողայ նիւթական կարողութեամբ ալ։ Բաղաքակրթեա՛լ. օՀ, ատոր տարակոյս չի կայ։ Դիտեցէ՛ք իր գեղեցիկ «կանթ»երը, ճաշակաւոր «քրաւատ»ը, բոցափայլ ակնոցը. մարդուն չորս աչքով կը նայի անիկա, (ինչ «կռող» է որ)։ Հապա չէ՞ք ըսեր իր «էլէկան» շարժմունքները, «կալան» ձեռերը։ երբ մանաւանդ օրիորդի մը յարգանքներ մատուցանէ։

Տեսէք ինչ նուրբ ճաշակ իր խօսակցութեանը մէջ։

—Այո, մատմազել — կ'ըսէ բանասեղծուհիի մը — արդարեւ Շէքսպիր ձեր չքեղութենէն բարձր էր գրչով։ բայց դուք աւելի բարձր կրնաք ըլլալ՝ գէթ բնական սէրով։

—(Համեստութեամբ).—Օհ պարոն, կը չափազանցէք։

—(Խանդակաթ). Խոնարհ պակունքներս չի պիտի համարձակէին չարժիլ՝ եթէ երբեք չըլլային որոնց անկեղծութեան հաւատարիմ թարգմանները...։

Եւ այս խօսքերը այնպիսի ներդաշնակ ձայնով և մաքուր արտասանութեամբ կ'ըսէ Գատը-Գիւղցի երիտասարդը որ... օրիորդի մը գլխուն մազերը «կրարկրար» կ'ըլլան։

Անշուշտ Գատը-Գիւղցի երիտասարդը թերութիւններ կրնայ ունենալ (ով որ չունի քար մը նետէ գլխուս)։ բայց պակառանք մը կայ որ հարաւային քամիի նման կը փչէ իր վրայէն։ Աւելորդ չեմ զգար հոս յիշել, ի մէջ այլոց, հակիրճ օրինակ մը Գատը-Գիւղցի երիտասարդին ունեցած բարոյականի մասին։

* * *

Շատ տարի չ'ըներ որ վախճանեցաւ Անդրանիկ էֆ. Զալուքեան, գիւղին

հանրածանօթ դեղագործը. դեր-հայաբապետ և կառավարութեան քանանմեայ դեղագործ։ Թողած է ան 7 որդեր — 4 աղջիկ և 3 մանչ, եթէ չեմ սխալիր— իր երեց երկու մանչ զաւակները, տեարք Լեւոն և Արմէն, Կայս. վարժարանէն վկայեալ դեղագործներ, այսօր զարգացուցած են իրենց հօր «Օնոխ»ը. պատուաւոր յաջորդներ եղած են՝ չարունակելով հաստատամտութեամբ իրենց սիրելի հօրը հիմնած դեղարանը։ Ողորմած հոգի դերհայաբապետ էֆ.ն բարկացոտ անձ մըն էր փոքր ինչ, բայց միանգամայն ուղղամիտ և այդ սկզբունքը թողած է՝ իբրեւ ժառանգ իր որդւոց։

Տակաւին կրնամ ուրիշ օրինակներ եւս ցոյց տալ Գատրդիւղցի երիտասարդներուն մէջ, որոնք իրենց հօրը պատուաւոր յաջորդները եղած են. (քան մը որ կարծեմ հաղուագիւտ է մեր մէջ)։ Բայց չեմ համարձակիր միտս մի հոս թուել, անոնց համեստութիւնն ալ չի վերաբերելու համար և այս առթիւ՝ թող Զատրքեան պատրնամանիքը ինձ ներէ, գրչիս պատահական մէկ անմեղ նիւթը ըլլալուն համար։ Ողորմած հոգի Անդրանիկ էֆ.ն լաւ յիշատակ մը պահած եմ։

* * *

Գատրդիւղցի երիտասարդներուն երէցը կրնայ համարուիլ «սիկուրթաճի» Մինրան աղան, զուարճախօսն «Միրհոնատէրը» (երեւակայութեամբ)։ Միշտ ուրախ, միշտ զուարթ և միանգամայն խղճամիտ և պատուաւոր։ Ուսումնասիրուելիք «Թիք» մըն է ան. իր կենսագրականը չատ հետաքրքիր է պէս պէս կէտերով։ Ցարատեւութեան և հաստատամտութեան օրինակելի տիպար, յաւիտենական եռանդ մը կը տիրէ իր վրայ։

Գատրդիւղցի երիտասարդներուն մէջ՝ զրագէտները չեն պակսիր։ Ոմանք կը գրեն միշտ «զուարճապէս», ոմանց գրիչն ալ «նորակերտ» է. ոմանք կը խայթեն «մեղու»ի մը պէս, իսկ պարզութիւնը ոմանց ոճն է։

Հաւատամ է քանի. անշուշտ այդպէս է Գատրդիւղցի երիտասարդը։ Դիտեցէք գինքը եկեղեցւոյ մէջ։ Երբեք վերնատունը չի նայիր (վրան բարի) և ինչ աղնութեամբ երեսը կը խաչաձեւէ... կուապաշտ օրիորդ մը հաւատքի բերելու ատենն։ Բայց ասի, բարեացակամ, հոգածու, հիւրընկալ է Գատրդիւղցի երիտասարդը. նաեւ զուարթ սեղանատան մէջ։ Պէտք է տեսնել գինքը թէ ինչ շքեղ կերպով գաւաթ մը գինին կը պարպէ ստամոքսին խորովակին ի վար... օրիորդի մը բերանին ջուրերը կը վազէ։

Խաղամ՞լ մի. երբեք։ Սա առաւելն «բաթթա»ի մը նարտ կը խաղայ Մատա, Մէօնիւրտար և կամ Հայտարիաշա։ Գարով թղթի խաղերուն... «պանքնօթ»ը նախամեծար կը համարէ։ Այսահանդերձ պէտք է ըսել որ, կը սիրէ Մինիթիի «պիրան», կը մեծարէ «կռավիէրա»ն. հապա անուշիկ «խավեար»ը, չէ՞ք բաներ խօսքին «մանթար»ը։ Բայց ասի, կը յարգէ կռամամուլին ու Գարթալի ընտիր գինին, ջուրին Խաչիշտաղին, դանդաղը չոգենաւին։ Այս ամէնքը չափաւոր կերպով։

Իր բոլոր առաւելութիւններովը հանդերձ, Գատրդիւղցի երիտասարդը սքանչելի յատկութիւն մը եւս ունի. բայց չը գիտեմ թէ պէ՞տք է որ ըսեմ ատիկա ձեզ, զուարճասէր ընթերցող։

—Հապա՛, հապա՛, ինչո՞ւ չէ։

—Բայց միթէ կրնամ վատահիլ ձեր գաղտնապահութեանը վրայ։

—Տէր ողորմա. դիս ո՞վ գիտցաք։ Զափազանց «խօսմրուռ» եմ։ Անցեալ օր տասը կով կերայ և մարդու մըն ալ բան չ'ըսի։

—Էհ, անանկ է նէ, ես ալ կ'ըսեմ. բայց ականջնիդ ինձ մօտեցուցէք։

—Ահաւասիկ։

—Դիտցէք որ, երբ Գատրդիւղցի երիտասարդը ամուսնանալու ելլէ, սովորաբար թռահօտայ չի մնատեր։

—Բայց չի մերժեր ալ՝ հէ՞։ Անանկ է նէ աղջիկները չիմանան։

—Խօսքը մէջերնիս ըսի եա՛։

ՊԱՒՂՈՍ

ՕԳՈՒՏԵՈՒՆՈՒՋ

Գումաշլարընդն տաեանդգլբլբղը վէ եաբմագատ օլատուղու էլպիսէլերին զարթգէթ վէ մէթանէթլէ ումումդն մէմիմունիյէթ վէ խօշնուտիսինի ճէլպէ մուվազգաղ օլան Քուեւումճուլար չարլբընտա, Թէրզի Պաշը սօգաղընտա, 14 նօմէրօլու ԿԱՑՐԼԷԹ նամ թէրզի մաղազասը սահիպի Գրիգոր Տր. Գասպարեան էֆ. պու տէքա տախի գրը մինանպէթիլէ հէր պիր քիսէէ վէ հէր պիր կուսթօյա էլվէերիլի գումաշլար ճէլպ էլլէմիշ օլատուղունտան, ՈՒՃԻՈՒՋ, ԶԱՐԻՖ Վէ ՄԷԹԻՆ էլպիսէ խոհնմէք արզու իսէնլէր մէզքիր մաղազաա պիր քէրրէ միւռաճաթլարընտա պէեանաթմըզդն սրհէթինի թասիք էճէտիլէր տիր։

ՖԷՆՆԸ ՍԵՐՎԷԹ

Ֆէնոը սերվէթին գրանսրդճասը «էքսնօմի բոլիթիք» տիր։ Պիղ պու սերվէվհա թահրընտա պիթթապի պու ֆէնենին ուզուն ուզատրա թարիֆինաէն պիրչօղ իգթիսատիհունդն (էքսնօմիսթ) վէ եա ֆիլոզոֆլարընդն մուխթէլիֆ մեղէթլէրինտէն պահա իմմէեէճէյիմիզ կիպի, պու մէսլէքլէրտէն հանկըսընդն զէմանըմըզդն թէրկդիեաթը իլէ տահա զիհատ միթէնասիպ օլուպ օյմատըզը խուսուսընը տախի միւզաքէրէ իթմէտէճիզ։ Խիլասէթէն սկեան իտէլիմ քի, ֆէնոը սերվէթ՝ ումումիյէթ նօղթահ նաղարընտան, պիր մէմլէքէթին թասիի սերվէթլէրինտէն իսթիֆատ իթմէք ուսուլընը, վէ պու ուսուլընն՝ հէր հանկը տէվլէթին իտարէ չիպէլէրինտէ նէ սուրէթլէ թասիպ իսիլէճէյինի կէսաթէրը։

Անճագ պու գըսա թարիֆ իլէ ումումի պիր ֆիքր հասըլ իթթիֆաէն սօնրա, մէզքիւր ֆէնոէ օյան իմթիհանճմըզը լահզգը վէճհ իլէ իտրաք իսէպիմէք իչինն, ումումի մէտէնի մէմլէքէթլէրտէ պանսընն նէ տէրէէ էէմմիտիէթ քէսլ իթմիշ օլատուղունու պիլմէք լազըմ կէլիր։

Պիղտէ, ումումիէթլէ զանն օյունտուզունա կէօրէ — հէլէ քէօյլիլէրին ֆիքրինճէ — սերվէթի տէնիլէն չէյ սրբի նագատ տըր, եանի ալթուն կիմիւչ վէ եա պաղըր մէսքիւքեաթը տըր։ Պու ֆիքրէն նէ գատար պաթիլ օլատուղը մէյսանտա. դիրա ասըլ սերվէթ թասիի վէ եա սանի մանտուլաթ տըր։ Ֆիլվագի (ինանը՝) իմթիհանաթընը տօղրուտան տօղրուեա տէֆ իտէճէք օլանլար անճագ պու մանտուլաթ տըր։ Շու հալտէ ադէ տէնիլէն չէյին մանգա մէզքիւր մանտուլաթընն միւպատէլէսինէ խրատէ իթմէտէն մասատա հիչ պիր ուօր հօգ տըր։ Իշթէ պու խուսուսը էյիճէ իտրաք իթթիքտէն սօնրա, պիլճիմէտ մէտէնի տէվլէթլէրին սերվէթլէրէրի արթըրմագ իչին իճրա իթթիքլերի ֆէտաքեաթլըզարա գարշը, հարէթ իթմէտք գապի օլմազ։ Մաիչէթին սերվէթէ, եանի եօգարըտա դիքր իթթիկիմիզ վէճհ իլէ թասիաթընը վէ՝ պիճիմէտ ատնաաթլարն պահլ իթթիկի մանտուլարա միաճթաճ օյատուղունու խաթրըլտատարադ տըր քի, պու կիւն զարպի տէվլէթլէրինտէն սիինէպսէ նուֆուսը չօգ օլանլար մէտէնիյէթտէ 30-40 վէ եա 100 սէնէ սօնրա վուգուտա կէկէճէք թէպէատուլաթընն էօնիւնի ալմագ իչին ֆարագա Ալմանիա, Ինկիլթէրա, Ֆրանսա քիւրբէի արզըն տիկէր զըլաքնտա միւսթէմիլքեաթ արամագատա տըրլար։ Շու հալտէ, էյնկիլիզլէր՝ Ֆրանսըզլար վէ Ալմանլար քէնտի մէմլէքէթլէրինտէ մահչէթ չարթլարընդն կիթիրքճէ աղալմասընը կէօրիւսօրլար, եախօտ քի մէտէնիկէթ իյճատպաթընտան օլարագ զուտուր իտէն էէնի էէնի իմթիհանլարը տէֆ իթմէք իւզրէ, պանչգա մէմլէքէթլէրտէ պանչգա չարէլէր տրամադա մէճպուր օլուտօրլար։ Մէզքիւր իմթիհանաթը տէֆ իտէճէք էն պիրինճի վասրթա, չիւպէճ եօգ տըր քի թիճարէթ տիր։ Պու սահէաէ, Բարիզտէ պուլընան պիր չատա Պրազիլիատա չըգան գանվէճէն իմթիհանտէ իթթիկի կիպի, Սիպերիա թունտրալարընտա եէթիչէն ուէն՝ թիլքի վէ եա սանարընն տէրիսիտէն եարընան քիւրքի կիսմէյէ տախի մուվաֆֆագ օլուտօր։ Պինաէնալէյ սերվէթ՝ թիճարէթ, թիճարէթ տէ սերվէթ տէմէք տիր։

Ղտրպի Էվլրօբա էհալիսինին էճնէպի մէմլէքէթլէր իլէ թիճարի մինասէսպաթընը արթըրմաղտ զայրէթ իթմէսի, զէմանըմըզդն էն պէօյիւք ալամէթի օլմագլա պէքապէր, հիւքիւմէթլէրին տէ, պու կիպի մագատալարը զիհատսի իլէ թէչվիզ իթմէլերի՝ էն զիյատէ նազարը տիգգաթըմըզը ճէլպ իսէր։ Հաթթա, պունլարդն բօլիթիգասընը եագընտան թէպգիզ խտէճէք օլուրսաց, կէօրիւրիզ քի, 19ընճը սար իլէ 20ինճի սարընն էվաիլինտէ, արագի գէթէ իթմէք բօլիթիգասը եէրինէ, բիացա զապթ իթմէք բօլիթիգասը կէչմիշ տիր։ Զին մէսէլէսինէ պիր չգտէվէթլէր միւտախէլ իթթիլեր, զիրա ճիւմլէսի տէ 400 միլեօնտան ֆազլա նուֆուսը հավի վէ հէմինէվրօպա գատար պէօյիւք օլան Զին բիացասընա միհթաճ իսի։ Ինկիլիզլէր՝ ճէնուպի Ագրիգատա մուհարէպէ իսիեօրլար, ֆագաթ մագատալարը Պէօյիւք Պրրթանիա իմբէրաթօրլըզընա եէնի եէնի մէմլէքէթլեր իլավէ իթմէք օլմահաւ, տահա զիյատէ Վիթվաթէրսրանտ վէ սարի եիւզլէրճէ ալթուն օճագլարը էլտէ իթմէքլէ, ալթուն վէ էլմաս բիացասընը զապթ իթմէք տը։

Վաշինկթօն գապինէսի տախի կէրէք Բուպա վէ Բօրթօ Ռիզօտա, կէրիգայա թէրքի շարթլարընը պէեան իտէրէք, Բանամա հօլընն Նիքարակուա հօլընտան տահա միւնասիպ օլատուզընը սէօյլէմիշ տիր։

ԻՆԿԻԼԹԷՐԱ Վէ ԱՄԷՐԻԳԱ ՏՕՍԹԼՈՒՆԴՈՒ.—Նիւ Եորգտան իշար օլունտուզունա կէօրէ, Սէնթ Անտրիէ ճէմիյէթի թարաֆընտան կէյէն բաղար էրթէսի կէճէսի պիր զիյաֆէթ վէրիլմիշ տիր։ Մէջհուր զէնկինլէրտէն Մ. Դարնէկի, զիհատֆէթէրիհատէթ իտուպ, իյրատ իթթիկի նուԹգտա, միթէվէֆա գրալիչա Վիքթօրիատան, վէ միթէվէֆա Մաք Քինլէյտէն, վէ Անկլօ-Սաքսօն գավմընընն իքի չիպէսի օլան Ինկիլիզ վէ Ամէրիգալլարատան միշարէլէյէրին վէֆաքընընն հէր իքի մէմլէքէթ իչուն նէ գատար մուճիպը էսէֆ օլտուզունատան պահս իլէ տէմիշ տիր քի, «Պու իքի ֆէյլաքէթ, Ինկիլիզ վէ Ամէրիգալլար արասընտա պուլունան մուհապպէթի զիհատէլէյշտիրմէկ սէպէպ օլմուշ տըր։» Մ. Դարնէկի, Ամէրիգա բէյնի Մ. Բուզվէլթ իլէ, Ինկիլթէրա գրալը Լատուար հազրէթլէրինին չէրէֆինէ պիրէր գաւէշ շարալ իչտիքտէն սօնրա, աթիտէքի նուԹգը խրատ իթմիշ տիր։

«Պու ճէմիյէթին պիրինճի իճթիմաընտան պէրի, անա մէմլէքէթ օլան Ինկիլթէրա հիւքմտարընընն արհաթնտա իչմէքլէ, զիհատէտի իլէ սէվինմէքտէեէճ։ Մինթէվէֆա գրալիչա Վիքթօրիանընն պաշգա պիր միւտատիպ իանվան իլէ թարիֆի հագիգաթէն գապլի տէեիլ իտի։ Ամէրիգա պիր տօսթա միհթաճ օլատուզունու չիստէթլէ հիսա իթթիյինտէն, գրալիչանընն պու մէմլէքէթ նէ տէրէճէ մուհապպէթ կէսթէրմիշ օլատուզու մալիմ տըր։ Գրալ հազրէթլերի տէ, վալիտէլերի կիպի անը հրսիհաթը պէսլէմէքտէ տիր։ Ամէրիգա թիճարէթ օտասը ազասը, Լօնտրատա պուլունուր իքէն, Ինկիլթէրա հագլընտաքի սամիմի հրսիհաթընը պէեան էէմիշլեր տիր։ Պինաէնալէյ՝ միհթարէէմ վէ մուազզէղ մախտումընն սրնաթ վէ չէրէֆինէ օլարագ, այնը սամիմի հրսիհաթ իլէ չու գատէհատքի չարալը իչիսօրմն։

ՃԷՆԷՐԱԼ ՊԼԱՐԸ.—Կէչէն կիւն ճէնէրալ Պլաբրը ազ իսիլմասինէ գարշը չիքսեեթ իսիլմէք իւզրէ, Հիւ-Բարգտա պէօյիւք պիր մէթինկ իթթիմա իթմիշ տիր։ Դալալալըզ Փէվզէյատէ օլուպ, միշարէլէյ ճէնէրալըն ֆօթօկրաֆիընը սաթանլար օլարդգ բարա գաղանմըշլար տըր։ Մէթինկտէ նուԹգ իտէճէք զէվաթ իչուն ալթը մէվգի հազրլանմըշ իտի։ Պունլարտան պիր գաշը, ճէնէրալըն եէնիտէն մէմուրիյէթինէ թայինի իսթէմիշմիշլէր իսէ տէ, տիկէրլէրի, մեսէլէնին օլատուգմա նազիք օյմարընտան պահս իտէրէք, ումումիյէթ նօղթահ նաղարընտան թէզգիգ իսիլմէսի լիւզումընը պէյան իթմիշլեր տիր։ Խիլասա, ուզուն ուզատրա միւզաքէրաթտան սօնրա, աթիտէքի գարարնամէ ումում թարաֆընտան գապուլ օլունմըշ տըր։ «Մէթինկին՝ զանընընա ճէնէրալ Պուլլբրն ազինէ սէպէպ օլմասուպ, պէհանէ օյմուշ տըր։ Միւշարէլէյէրին Շերնգօրատան չէքտիկի թէլէկրաֆինատէ սուրէթինի սէեիրտրմէսի, ֆէվզէլատէ պիր չէրֆի մուճիպ տիր։ Ճէմիյէթ՝ ճէնէրալ Պուլլբը հագգընտա պէղէտիյի թէլէճճիհ վէ իթթիմարընը թէճտիտ վէ թէէքիտ իտէր։» Ինկիլիզ մաթպուաթը, միշարէլէյէ ժէնէրալըն իրթիհաթ քարանէ հարէքէթինի ումումիէթլէ թարտիր իթմէքտէ տիր։

ՔՕՆԳ ԹՕՂԱԹՕՑ.— «Տէյլի Մէյլ» կազէթասընն Բէթէրսպուրգ մուխպիրի՝ գօնթ Թօլսթօյէն մահատումը կէօրմիշ օլուպ, պու զաթ բէտերինին սրհաթ վէ աֆիէէթտէ պուլունտուզունու, վէ «մալարիա» խասթալըզընն անճագ իքի կիւն տէվամ իթթիյինի սէօյլէմիշ տիր։

ԻԹԱԼԻԱ.—Աեան մէճլիսի իլէ տախիւիյէ նազրը Մ. Ճիոլիթիի արասընտաքի միւնասէպաթ հիչ պիր վագբի սամիմի օյմամըշ տըր։ Աեան ազալարը վէսիլէ պուլուրգճա, միւշարէլէյէ դարչու օլան խօշնուտասըզլարընը իսպաթ իթմէքտէն հիչ չէքինմէհօրլար։

Էսասէն Մ. Ճիոլիթիին իւշ տէօրթ սէնէ էվվէլ վուգու պուլան պաշ վէքալէթի էսնասընտա, մէզքիւր մէճլիս՝ Մ. Ճիոլիթիի թարաֆընտան ապա թասէն իսիլէն Մ. Թանլօնկօսի գապուլ իթմէտի։ Օլ վագբի, Մ. Թանլօնկօ, Հռօմ պանգասը միւտրի պուլունուհօր իսի։

Կէչէն եազ մէվսիմինտէ տախի, Աեան մէճլիսի, Մ. Ճիոլիթիին պիւտճէսինի անճագ պիր բէյտէն իսպարէթ էքսէրիհէթ իլէ գապլլ իթթի։

Պու կիւն իսէ, Աեան բէիսի Մ. Սարքօ, եէնի 30 Աեան ազասընն ինթիխապսնա տարի՝ տախիլիհէ նազրը թարաֆընտան կէօնտէրիլէն գրալ հարիգայա թէրքի շարթլարընը պէեան իտէրէք, Բանամա հօլընն Նիքարակուա հօլընտան տահա միւնասիպ օլատուզընը սէօյլէմիշ տիր։

ԻՆԿԻԼԹԷՐԱ Վէ ԱՄԷՐԻԳԱ ՏՕՍԹԼՈՒՆԴՈՒ.—Նիւ Եորգտան իշար օլունտուզունա կէօրէ, Սէնթ Անտրիէ ճէմիյէթի թարաֆընտան կէյէն բաղար էրթէսի կէճէսի պիր զիյաֆէթ վէրիլմիշ տիր։ Մէջհուր զէնկինլէրտէն Մ. Դարնէկի, զիհատֆէթէրիհատէթ իտուպ, իյրատ իթթիկի նուԹգտա, միթէվէֆա գրալիչա Վիքթօրիատան, վէ միթէվէֆա Մաք Քինլէյտէն, վէ Անկլօ-Սաքսօն գավմընընն իքի չիպէսի օլան Ինկիլիզ վէ Ամէրիգալլարատան միշարէլէյէրին վէֆաքընընն հէր իքի մէմլէքէթ իչուն նէ գատար մուճիպը էսէֆ օլտուզունատան պահս իլէ տէմիշ տիր քի, «Պու իքի ֆէյլաքէթ, Ինկիլիզ վէ Ամէրիգալլար արասընտա պուլունան մուհապպէթի զիհատէլէյշտիրմէկ սէպէպ օլմուշ տըր։» Մ. Դարնէկի, Ամէրիգա բէյնի Մ. Բուզվէլթ իլէ, Ինկիլթէրա գրալը Լատուար հազրէթլերինին չէրէֆինէ պիրէր գաւէշ շարալ իչտիքտէն սօնրա, աթիտէքի նուԹգը խրատ իթմիշ տիր։

«Պու ճէմիյէթին պիրինճի իճթիմաընտան պէրի, անա մէմլէքէթ օլան Ինկիլթէրա հիւքմտարընընն արհաթնտա իչմէքլէ, զիհատէտի իլէ սէվինմէքտէեէճ։ Մինթէվէֆա գրալիչա Վիքթօրիանընն պաշգա պիր միւտատիպ իանվան իլէ թարիֆի հագիգաթէն գապլի տէեիլ իտի։ Ամէրիգա պիր տօսթա միհթաճ օլատուզունու չիստէթլէ հիսա իթթիյինտէն, գրալիչանընն պու մէմլէքէթ նէ տէրէճէ մուհապպէթ կէսթէրմիշ օլատուզու մալիմ տըր։ Գրալ հազրէթլերի տէ, վալիտէլերի կիպի անը հրսիհաթը պէսլէմէքտէ տիր։ Ամէրիգա թիճարէթ օտասը ազասը, Լօնտրատա պուլունուր իքէն, Ինկիլթէրա հագլընտաքի սամիմի հրսիհաթընը պէեան էէմիշլեր տիր։ Պինաէնալէյ՝ միհթարէէմ վէ մուազզէղ մախտումընն սրնաթ վէ չէրէֆինէ օլարագ, այնը սամիմի հրսիհաթ իլէ չու գատէհատքի չարալը իչիսօրմն։

ՃԷՆԷՐԱԼ ՊԼԱՐԸ.—Կէչէն կիւն ճէնէրալ Պլաբրը ազ իսիլմասինէ գարշը չիքսեեթ իսիլմէք իւզրէ, Հիւ-Բարգտա պէօյիւք պիր մէթինկ իթթիմա իթմիշ տիր։ Դալալալըզ Փէվզէյատէ օլուպ, միշարէլէյէ ճէնէրալըն ֆօթօկրաֆիընը սաթանլար օլարդգ բարա գաղանմըշլար տըր։ Մէթինկտէ նուԹգ իտէճէք զէվաթ իչուն ալթը մէվգի հազրլանմըշ իտի։ Պունլարտան պիր գաշը, ճէնէրալըն եէնիտէն մէմուրիյէթինէ թայինի իսթէմիշմիշլէր իսէ տէ, տիկէրլէրի, մեսէլէնին օլատուգմա նազիք օյմարընտան պահս իտէրէք, ումումիյէթ նօղթահ նաղարընտան թէզգիգ իսիլմէսի լիւզումընը պէյան իթթիմշլեր տիր։ Խիլասա, ուզուն ուզատրա միւզաքէրաթտան սօնրա, աթիտէքի գարարնամէ ումում թարաֆընտան գապուլ օլունմըշ տըր։ «Մէթինկին՝ զանընընա ճէնէրալ Պուլլբրն ազինէ սէպէպ օլմասուպ, պէհանէ օյմուշ տըր։ Միւշարէլէյէրին Շերնգօրատան չէքտիկի թէլէկրաֆինատէ սուրէթինի սէեիրտրմէսի, ֆէվզէլատէ պիր չէրֆի մուճիպ տիր։ Ճէմիյէթ՝ ճէնէրալ Պուլլբը հագգընտա պէղէտիյի թէլէճճիհ վէ իթթիմարընը թէճտիտ վէ թէէքիտ իտէր։» Ինկիլիզ մաթպուաթը, միշարէլէյէ ժէնէրալըն իրթիհաթ քարանէ հարէքէթինի ումումիէթլէ թարտիր իթմէքտէ տիր։

ՔՕՆԳ ԹՕՂԱԹՕՑ.— «Տէյլի Մէյլ» կազէթասընն Բէթէրսպուրգ մուխպիրի՝ գօնթ Թօլսթօյէն մահատումը կէօրմիշ օլուպ, պու զաթ բէտերինին սրհաթ վէ աֆիէէթտէ պուլունտուզունու, վէ «մալարիա» խասթալըզընն անճագ իքի կիւն տէվամ իթթիյինի սէօյլէմիշ տիր։

ԻԹԱԼԻԱ.—Աեան մէճլիսի իլէ տախիւիյէ նազրը Մ. Ճիոլիթիի արասընտաքի միւնասէպաթ հիչ պիր վագբի սամիմի օյմամըշ տըր։ Աեան ազալարը վէսիլէ պուլուրգճա, միւշարէլէյէ դարչու օլան խօշնուտասըզլարընը իսպաթ իթթիքտէն հիչ չէքինմէհօրլար։

Էսասէն Մ. Ճիոլիթիին իւշ տէօրթ սէնէ էվվէլ վուգու պուլան պաշ վէքալէթի էսնասընտա, մէզքիւր մէճլիս՝ Մ. Ճիոլիթիի թարաֆընտան ապա թասէն իսիլէն Մ. Թանլօնկօսի գապուլ իթմէտի։ Օլ վագբի, Մ. Թանլօնկօ, Հռօմ պանգասը միւտրի պուլունուհօր իսի։

Կէչէն եազ մէվսիմինտէ տախի, Աեան մէճլիսի, Մ. Ճիոլիթիին պիւտճէսինի անճագ պիր բէյտէն իսպարէթ էքսէրիհէթ իլէ գապլլ իթթի։

Պու կիւն իսէ, Աեան բէիսի Մ. Սարքօ, եէնի 30 Աեան ազասընն ինթիխապսնա տարի՝ տախիլիհէ նազրը թարաֆընտան կէօնտէրիլէն գրալ հարիգայա թէրքի շարթլարընը պէեան իտէրէք, Բանամա հօլընն Նիքարակուա հօլընտան տահա միւնասիպ օլատուզընը սէօյլէմիշ տիր։

ԻՆԿԻԼԹԷՐԱ Վէ ԱՄԷՐԻԳԱ ՏՕՍԹԼՈՒՆԴՈՒ.—Նիւ Եորգտան իշար օլունտուզունա կէօրէ, Սէնթ Անտրիէ ճէմիյէթի թարաֆընտան կէյէն բաղար էրթէսի կէճէսի պիր զիյաֆէթ վէրիլմիշ տիր։ Մէջհուր զէնկինլէրտէն Մ. Դարնէկի, զիհատֆէթէրիհատէթ իտուպ, իյրատ իթթիկի նուԹգտա, միթէվէֆա գրալիչա Վիքթօրիատան, վէ միթէվէֆա Մաք Քինլէյտէն, վէ Անկլօ-Սաքսօն գավմընընն իքի չիպէսի օլան Ինկիլիզ վէ Ամէրիգալլարատան միշարէլէյէրին վէֆաքընընն հէր իքի մէմլէքէթ իչուն նէ գատար մուճիպը էսէֆ օլտուզունատան պահս իլէ տէմիշ տիր քի, «Պու իքի ֆէյլաքէթ, Ինկիլիզ վէ Ամէրիգալլար արասընտա պուլունան մուհապպէթի զիհատէլէյշտիրմէկ սէպէպ օլմուշ տըր։» Մ. Դարնէկի, Ամէրիգա բէյնի Մ. Բուզվէլթ իլէ, Ինկիլթէրա գրալը Լատուար հազրէթլերինին չէրէֆինէ պիրէր գաւէշ շարալ իչտիքտէն սօնրա, աթիտէքի նուԹգը խրատ իթմիշ տիր։

«Պու ճէմիյէթին պիրինճի իճթիմաընտան պէրի, անա մէմլէքէթ օլան Ինկիլթէրա հիւքմտարընընն արհաթնտա իչմէքլէ, զիհատէտի իլէ սէվինմէքտէեէճ։ Մինթէվէֆա գրալիչա Վիքթօրիանընն պաշգա պիր միւտատիպ իանվան իլէ թարիֆի հագիգաթէն գապլի տէեիլ իտի։ Ամէրիգա պիր տօսթա միհթաճ օլատուզունու չիստէթլէ հիսա իթթիյինտէն, գրալիչանընն պու մէմլէքէթ նէ տէրէճէ մուհապպէթ կէսթէրմիշ օլատուզու մալիմ տըր։ Գրալ հազրէթլերի տէ, վալիտէլերի կիպի անը հրսիհաթը պէսլէմէքտէ տիր։ Ամէրիգա թիճարէթ օտասը ազասը, Լօնտրատա պուլունուր իքէն, Ինկիլթէրա հագլընտաքի սամիմի հրսիհաթընը պէեան էէմիշլեր տիր։ Պինաէնալէյ՝ միհթարէէմ վէ մուազզէղ մախտումընն սրնաթ վէ չէրէֆինէ օլարագ, այնը սամիմի հրսիհաթ իլէ չու գատէհատքի չարալը իչիսօրմն։

ՃԷՆԷՐԱԼ ՊԼԱՐԸ.—Կէչէն կիւն ճէնէրալ Պլաբրը ազ իսիլմասինէ գարշը չիքսեեթ իսիլմէք իւզրէ, Հիւ-Բարգտա պէօյիւք պիր մէթինկ իթթիմա իթմիշ տիր։ Դալալալըզ Փէվզէյատէ օլուպ, միշարէլէյէ ճէնէրալըն ֆօթօկրաֆիընը սաթանլար օլարդգ բարա գաղանմըշլար տըր։ Մէթինկտէ նուԹգ իտէճէք զէվաթ իչուն ալթը մէվգի հազրլանմըշ իտի։ Պունլարտան պիր գաշը, ճէնէրալըն եէնիտէն մէմուրիյէթինէ թայինի իսթէմիշմիշլէր իսէ տէ, տիկէրլէրի, մեսէլէնին օլատուգմա նազիք օյմարընտան պահս իտէրէք, ումումիյէթ նօղթահ նաղարընտան թէզգիգ իսիլմէսի լիւզումընը պէյան իթթիմշլեր տիր։ Խիլասա, ուզուն ուզատրա միւզաքէրաթտան սօնրա, աթիտէքի գարարնամէ ումում թարաֆընտան գապուլ օլունմըշ տըր։ «Մէթինկին՝ զանընընա ճէնէրալ Պուլլբրն ազինէ սէպէպ օլմասուպ, պէհանէ օյմուշ տըր։ Միւշարէլէյէրին Շերնգօրատան չէքտիկի թէլէկրաֆինատէ սուրէթինի սէեիրտրմէսի, ֆէվզէլատէ պիր չէրֆի մուճիպ տիր։ Ճէմիյէթ՝ ճէնէրալ Պուլլբը հագգընտա պէղէտիյի թէլէճճիհ վէ իթթիմարընը թէճտիտ վէ թէէքիտ իտէր։» Ինկիլիզ մաթպուաթը, միշարէլէյէ ժէնէրալըն իրթիհաթ քարանէ հարէքէթինի ումումիէթլէ թարտիր իթմէքտէ տիր։

ՔՕՆԳ ԹՕՂԱԹՕՑ.— «Տէյլի Մէյլ» կազէթասընն Բէթէրսպուրգ մուխպիրի՝ գօնթ Թօլսթօյէն մահատումը կէօրմիշ օլուպ, պու զաթ բէտերինին սրհաթ վէ աֆիէէթտէ պուլունտուզունու, վէ «մալարիա» խասթալըզընն անճագ իքի կիւն տէվամ իթթիյինի սէօյլէմիշ տիր։

ԻԹԱԼԻԱ.—Աեան մէճլիսի իլէ տախիւիյէ նազրը Մ. Ճիոլիթիի արասընտաքի միւնասէպաթ հիչ պիր վագբի սամիմի օյմամըշ տըր։ Աեան ազալարը վէսիլէ պուլուրգճա, միւշարէլէյէ դարչու օլան խօշնուտասըզլարընը իսպաթ իթթիքտէն հիչ չէքինմէհօրլար։

Էսասէն Մ. Ճիոլիթիին իւշ տէօրթ սէնէ էվվէլ վուգու պուլան պաշ վէքալէթի էսնասընտա, մէզքիւր մէճլիս՝ Մ. Ճիոլիթիի թարաֆընտան ապա թասէն իսիլէն Մ. Թանլօնկօսի գապուլ իթմէտի։ Օլ վագբի, Մ. Թանլօնկօ, Հռօմ պանգասը միւտրի պուլունուհօր իսի։

Կէչէն եազ մէվսիմինտէ տախի, Աեան մէճլիսի, Մ. Ճիոլիթիին պիւտճէսինի անճագ պիր բէյտէն իսպարէթ էքսէրիհէթ իլէ գապլլ իթթի։

Պու կիւն իսէ, Աեան բէիսի Մ. Սարքօ, եէնի 30 Աեան ազասընն ինթիխապսնա տարի՝ տախիլիհէ նազրը թարաֆընտան կէօնտէրիլէն գրալ հարիգայա թէրքի շարթլարընը պէեան իտէրէք, Բանամա հօլընն Նիքարակուա հօլընտան տահա միւնասիպ օլատուզընը սէօյլէմիշ տիր։

ԻՆԿԻԼԹԷՐԱ Վէ ԱՄԷՐԻԳԱ ՏՕՍԹԼՈՒՆԴՈՒ.—Նիւ Եորգտան իշար օլունտուզունա կէօրէ, Սէնթ Անտրիէ ճէմիյէթի թարաֆընտան կէյէն բաղար էրթէսի կէճէսի պիր զիյաֆէթ վէրիլմիշ տիր։ Մէջհուր զէնկինլէրտէն Մ. Դարնէկի, զիհատֆէթէրիհատէթ իտուպ, իյրատ իթթիկի նուԹգտա, միթէվէֆա գրալիչա Վիքթօրիատան, վէ միթէվէֆա Մաք Քինլէյտէն, վէ Անկլօ-Սաքսօն գավմընընն իքի չիպէսի օլան Ինկիլիզ վէ Ամէրիգալլարատան միշարէլէյէրին վէֆաքընընն հէր իքի մէմլէքէթ իչուն նէ գատար մուճիպը էսէֆ օլտուզունատան պահս իլէ տէմիշ տիր քի, «Պու իքի ֆէյլաքէթ, Ինկիլիզ վէ Ամէրիգալլար արասընտա պուլունան մուհապպէթի զիհատէլէյշտիրմէկ սէպէպ օլմուշ տըր։» Մ. Դարնէկի, Ամէրիգա բէյնի Մ. Բուզվէլթ իլէ, Ինկիլթէրա գրալը Լատուար հազրէթլերինին չէրէֆինէ պիրէր գաւէշ շարալ իչտիքտէն սօնրա, աթիտէքի նուԹգը խրատ իթմիշ տիր։

«Պու ճէմիյէթին պիրինճի իճթիմաընտան պէրի, անա մէմլէքէթ օլան Ինկիլթէրա հիւքմտարընընն արհաթնտա իչմէքլէ, զիհատէտի իլէ սէվինմէքտէեէճ։ Մինթէվէֆա գրալիչա Վիքթօրիանընն պաշգա պիր միւտատիպ իանվան իլէ թարիֆի հագիգաթէն գապլի տէեիլ իտի։ Ամէրիգա պիր տօսթա միհթաճ օլատուզունու չիստէթլէ հիսա իթթիյինտէն, գրալիչանընն պու մէմլէքէթ նէ տէրէճէ մուհապպէթ կէսթէրմիշ օլատուզու մալիմ տըր։ Գրալ հազրէթլերի տէ, վալիտէլերի կիպի անը հրսիհաթը պէսլէմէքտէ տիր։ Ամէրիգա թիճարէթ օտասը ազասը, Լօնտրատա պուլունուր իքէն, Ինկիլթէրա հագլընտաքի սամիմի հրսիհաթընը պէեան էէմիշլեր տիր։ Պինաէնալէյ՝ միհթարէէմ վէ մուազզէղ մախտումընն սրնաթ վէ չէրէֆինէ օլարագ, այնը սամիմի հրսիհաթ իլէ չու գատէհատքի չարալը իչիսօրմն։

ՃԷՆԷՐԱԼ ՊԼԱՐԸ.—Կէչէն կիւն ճէնէրալ Պլաբրը ազ իսիլմասինէ գարշը չիքսեեթ իսիլմէք իւզրէ, Հիւ-Բարգտա պէօյիւք պիր մէթինկ իթթիմա իթմիշ տիր։ Դալալալըզ Փէվզէյատէ օլուպ, միշարէլէյէ ճէնէրալըն ֆօթօկրաֆիընը սաթանլար օլարդգ բարա գաղանմըշլար տըր։ Մէթինկտէ նուԹգ իտէճէք զէվաթ իչուն ալթը մէվգի

խանձքեա տիւշմիւշ, վէ բարալարը տա օսմանլը պանգաոը չիւպէսինտէն ա-լընմըշ տըր։

ՌՈՒՍԻԱ ՍԷՖԱՐԷԹԽԱՆԷՍԻՆՏԷ. —Եվվէլքի կիւն Զարէվիչ Միշէլ Ալեքսանտրովիչ հաղրէթլէրինին վիլատէթի սէնէի տէվրիհէսինէ միւսատիֆ օլմագ հասէպի իլէ, սապարլարէն Ռուսիա սէֆարէթխանէսինէ պիր այինը բուհանի իճրա, վէ սոնրատա պիր թէշէքքիւր տուսաը օգունմուշ տըր։

Սէֆիր Մ. Զինովիէֆ հաղրէթլէրի իլէ, սէֆարէթխանէ վէ գոնսոլոսխանէ մէմուրլարը, «Գոլքիտա» վէ «Զարօրա-զէյ» մահէթ վաբօրլարը գումանտան վէ զապիթլրի, ռուս թէպասը միւթէպէր-լերի մէջքիւր անինէ հաղը պուլունմուշլար տըր։ Ցուալարտան սոնրա, հաղը օլանլար սէֆիր հաղրէթլէրինի թէպ-րիք իթմիշլեր տիր։

— Պու կիւն, միւշարէյէյ Մ. Զինովիէֆ հաղրէթլէրինին տիպլոմասի մէսլէքինէ կիրմէսինին 50 ինճի սէնէի տէվրիհէսի կիւնիւ օլտուղու հասէպի իլէ, սասիֆ ալտիրանկա 10 բատասլէ-րինէ սէֆարէթ քիւրսէսինէ պիր տուա օգունճաճ տըր։

Սէֆարէթ վէ գոնսոլոսխանէ մէմուրլարը իւնիֆորմասը օլարադ հաղը պուլունճաճ տըր։

Ագշամ ռուս մէմուրլարը թարաֆը-ատան, Մ. Զինովիէֆին չէրէֆինէ 50 քիշիլիք պիր զիւեաֆէթ վերիլէճէք տիր։

ԱԼԼԱԹԻՆԻ ԱԻԼԷՍԻ.— Սէլանիկ-տէն եազըլըզընա կէօրէ, պիր իքի այ էվվէլ վէֆաթ իթմիշ օլան Մ. Շարլ Ալլաթինինին պիրատէրի Մ. Էմիլ Ալ-լաթինի, Բարիզէ Միրապօ օթէլինէ վէֆաթ իթմիշ տիր։

ԻԻՆԻՕՆ ՖՐԱՆՍԷԶ.— Իւնիօն ֆը-րանսէզ ազալարը կէլէճէք հաֆթատան իթիպարէն պիր չօգ կիճէ պալօլարը վերէճէքլէր տիր։

ԳՕՄԻՍԻՕՆ.— Շուրաբը Տէվլէթ բէիսի աէվ. Սահտ բաշա հաղրէթլէ-րինին բիւասէթի ալթընտա թէշէքքիւր իսէն գօմիսիօն էվվէլքի կիւն իճթիմա իթմիշ տիր։

Օրման վէ զըրաաթ նազարը տէվ. Սէլիմ Մէլհամէ բաշա հաղրէթլէրի տա-խի իչուն իճթիմատա հազը պուլունը-հօրլար իտի։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՍԹԱՆ ՀԱՎԱՏԻՍԻ.— Պուլկարիսթան վէ Ռումէլիի Շարգի վալիսի բբէնս Ֆերտինանտ հաղրէթլէ-րի, էվվէլքի կիւն առա ճէնէրալը Ռօնտանօվսքինին չէրէֆինէ Սօֆիատա պիր զիւեաֆէթ վերմիշլէր տիր։

Պիլիհիմէ զապրթան վէ պէօհիբ մէմուրլար հազը պուլունմուշլար տըր։

ՊԻՐ ՊԱԹԼԸՆԱ ԻԻԶ ՁՕՃՈՒԳ.— Սէր Զամ Նահիէսինին Կիւմիրճ մահալլէսինէ մուգիմ Սիւրմէնէլի նէֆմիշ պիր օղլու Հաչիմ բէյսին, պիր պաթընտա իւչ նէֆէր գըզ չօճուղը օլ-տուղոզ, վէ բէտէրլէրին փուգարա պուլունմասընա մէպնի, մահնէյի պէլէ-տիհէսինտէն, միւնասիպ պիր մաշ վէրիլմէսի լիւզումու Պաֆրա գաիմմէ-գամընա իչար իտիլմիշ տիր։

ԲԱՐԻԶ ՊՕՐՍԱՍԸ

BOURSE DE PARIS

ՊՈՒ ԿԻՃԷՐԻ

Նոյեմբեր 24, 1901

Ֆրանսզ էհսամը	(3% Français)	101 .60
Բէյժի	(Tab. Turcs)	316
Գոնսօլիտ.	(R. Turque D.)	25 .07
Շըմէնտրֆէր	(Lots Turcs)	107 .75
Պանգ. Օթթ.	(Banque Ott.)	533
Թրանսվալ	(Transvaal)	82 .50

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԴՈՐՄԱԿԱԼՆԵՐ

ՄԱՐԶՈՒԱՆ.— Աւետիս էֆ. Կիւլ-պէնկեանի դիմելով կարելի է «Ման-զումէ»ի բաժանորդ գրուիլ։

ԽԱՐԲԵՐԴ.— Կարապետ էֆ. Մու-սեղեան Եվրատ Գօլէճ, նոյնպէս բա-ժանորդ կ'արձանագրէ։

()—()—()—()—()—()—()—()—()—()

ՄԱՆԶՈՒՄԷՆԻՆ ՔԷՖԻՐԻԳԱՍԸ (14)

ՄԻՒԷԼԼԻՖԼԷՐԻ

ԷՄԻԼԻՆ ԷՆՆԻ ԼՈՒԻ ԺԻՒՏԻՍԻ

ՊԻՐ ՍԷՐՍԷՐԻ

Իսթիւար հէրիճ Մարգիւէ պագ-տրգտան սոնրա։

—Դանը օյնամըշ... տէտի։

—Օյնամըշ իսէ, թէրսիյէ իթ...։

«Գըրմըզը շարգալը» թէսմիյէ ի-տիլէն իսթիւար տօքթօր՝ Մալոնին սէօզիւնէ ճէվապ վէրմէքսիզին, ճէպին-տէն չէգարտըը ճիւզտանտան պիր նէյթեր ալուպ, իսթիւարին գօլունը տէլտի, պիր չօգ դան ագաը, պու սաեէտէ Մարքի կէօզիւնի աչըպ շաշ-գըն շաշգըն էթրաֆընա պագմաղա պաշլատը։

Մատաղէյ՝ քէսէսինի իսթիւար ճէրբանա ֆըրլաթարագ, սէվինճ իլէ՝

—Գուրթո՛ւլտը, գուրթո՛ւլտը, ալի-ճէնապ ատէմ, իթթիհէն խրամէթին թէշէքքիւրիւնի նա՛սը իյթա իտէճէիզ տէտի։

—Պա՜... Մարքինին գանընը իլք տէթա օլարագ կէօրմէհօրում։

Ճիւզտանը իլէ քէսէսի ճէպինէ եէրլէշտիրտի, Մարքի աեաղա գալդ-տը, վուգուտը խաթըրլատըղընտան մատմազէլէ ղազապանէ պիր նազար ֆըրլաթարագ, աեագտա տուրան պա-պա լը Ֆիւէլլօեա՝

—Հայտէ գարտաշըմ, բէճա իսէ-

ԱԶԳԱՅԻՆ

Բաղաք. Ժողովը—և ոչ թէ Խառն Ժողովը, ինչպէս գրած էին մեր երէկ իրիկուան պաշտօնական կիսը և ինչպէս մենք ալ ծանուցած էինք երէկ առաւ-տու—գումարուեցաւ երէկ Ղալա-թիոյ Խորհրդարանին մէջ, նախագա-հութեամբ Ս. Պատրիարքին և ներկա-յութեամբ Տիգրան էֆ. Եուսուֆեանի, Գրիգոր էֆ. Խըտրեանի, Մկրտիչ էֆ. Սասսանի, Գրիգոր էֆ. Գարակէօզ-եանի, և Տիգրան էֆ. Տէր Ներսէսեանի։

Ս. Նախագահը, նախապէս հաղոր-դելէ ետքը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսա-կան ընտրութեան վերաբերեալ թուղ-թերը՝ նիստը դադարեալ համարեց ի յարգանս Բ. Ատենապետ հանգուցեալ Ստեփան փաշայի, և ցաւակցութիւն յայտնելով հոգւոյց կարդաց հանգուցե-լոյն ի յիշատակ, որուն ներկաները ուն-կընդրեցին և ձայնակցեցան։

— Ուսումն. Խորհուրդը ևս, ատե-նապետութեամբ օգթ. Թորգոմեան էֆ.ի, գումարուելէ ետքը, փակեց իր նիստը ի յարգանս հանգուցեալ փաշա-յին։

—Բաղկէն վրդ.ի գործած զեղծումնե-րուն բացը գոցելու համար Նպաստից Ցանձնաժողովոյ տումարին մէջ արձա-նագրութիւն մը կատարուեր է։

—Մայր եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդ-դոյ ատենապետ Ցարութիւն էֆ. Մոսա-տիչեան, անձնական գումարաղ գոր-ծերուն պատճառաւ, թէ իր պաշտօնէն (ատենապետութեան) և թէ իր անդա-մակցութենէն հրաժարած է և հր-աժարականը Ս. Պատրիարքին ներկա-յացուցելով՝ իր պաշտօնակիցներուն հաղորդած է։

— Կրթական նախարարութեան կողմէ ոչ իսլամ-վարժարանաց քննիչ կարգուած Մէհմէտ Սիւբէյեա պէյ եր-կուշաբթի օր այցելեց Պալաթի Խորէն-եան երկսեռ վարժարանը, և բոլոր դա-սարանները մի առ մի աչքէ անցնելէ և ուսանողաց ոմանց զանազան հարցում-ներ ուղղելէ ետքը, գոհունակութիւն յայտնեց տիրող բարեկարգութեան և մանաւանդ ուսանողաց Օսմանլիէնի և Օրէնագիտութեան մէջ ցոյց տուած յա-ջողութեան մասին։

Սիւբէյեա պէյ յայտարարեց Ֆիան-գամայն թէ կրթ. նախարարութեան կողմէ վարժարութիւններ պիտի ըլլան վարժարանին յառաջադէմ աշակերտնե-րուն։

—Դուրս Զէյմէյի Թաղ. Խորհուրդը կ'իմացնէ մեզի թէ՝ Օրթա գիւղի քա-հանայ Տ, Վահրամ եպիսկ. Մանկունի հրաւիրուած է վաղը հանդիսաւոր պա-տարագ մատուցանելու իրենց թաղին եկեղեցւոյն մէջ։

—Նաալը Գափուի մէջ վերջերս նա-խաձեռնութեամբ Պ. Վիլչէն Գալֆաեա-նի և Անտոն Ասլանեանի, կրթական մասնախումբ մը մը կազմուեր է՝ որու գործը պիտի ըլլայ թաղին գպրոցին բարեկարգութիւնը. պիտի աշխատի նաղքատ աշակերտներուն գրենական պէտքերը հայթայթելու և պիտի ընէ վերջապէս բոլոր այն բաները զորս Հոգաբարձութիւն մը պիտի ընէր։

Այդ մասնախումբը արդէն իր դիւ-ւանն ալ կազմեր է հետեւեալ կեր-պով. Պ. Պ. Հայկ Օվանէսեան՝ ատե-նապետ, Վիլչէն Գալֆեան՝ ատենա-դպիր, Գարեգին Զիլճեան՝ գանձապետ, Լեւոն Գարագաշեան, Ոսկանիկ Սա-լախեան, Արմենակ Բէօքճեան, Աբրա-համ Պունճուգեան, և Անտոն էֆ. Ասլանեան։ Փափաքելի է որ ուրիշ թաղերու գպրոցասէրներն ալ հետեւին սոյն օրինակին, անոնք՝ որ չեն ուզեր իրենց թաղին գպրոցին հոգը թոլորովին պապա թաղական ազաներու և հո-գաբարձու էֆ.ներուն յանձնել։

Արդէն այս մտքով «Բարեսիրաց մարմին» մըն ալ կայ Իւսկիւտարի մէջ։

— Ռուսահայ գրագէտ Պ. Դէորգ Բէրխուդարեանցի գրականական գոր-ծունէութեան քառասնամեակը տօնելու պատրաստութիւն կը տեսնուի՝ համակ-րողներու և բարեկամներու կողմէ, և այս առթիւ յոբելեանին կէօթէէն թարգմանած «Ֆաուստ»ը հրատարա-կութեան պիտի տրուի։

— Վերջերս Նոր-Նախիջեւանի Ս. Թորոս եկեղեցին գողեր մտնելով 700 բուպլի արժողութեամբ անօթներ և ե-կեղեցական սպասներ տարած են։

— Պայանտրի եկեղեցւոյն մէջ ալ հոկտ. 17ի գիշերը գողեր մտնելով, եկեղեցւոյն բոլոր ոսկի և արծաթ ա-ռարկաները կողոպտեր են։

—=—

ՀԱՅ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐԻՆ

«Ազգ Ազգապետարանի»
Արժանայարգ Խմբագրութիւն
«Մանզումէ» օգտակար թերթին
Մեծ. Տէր

Պատ. թերթիդ հինգշաբթի օրուան թուոյն ազգային լրոց բաժնին մէջ ծա-նուցած էք թէ «տեղւոյս հայ բողոք-ականներէն Ցանձնաժողով մը կազմուած է Կարնոյ երկրաշարժէն վնասուած Բող-ղոքական ազգայիններու նպաստ հաս-ցնելու նպատակաւ։» Տեսնելով թէ ձեր ընդունած տեղեկութեան մէջ կա-րեւոր սխալ մը սպրդած է՝ ներկայիս կը փութամք ուղղել զայն։—

Արդ սորյդ է որ Ազգապետարանս ձեռնարկած է հանգանակութեան մը ի նպաստ Կարնոյ երկրաշարժէն արկա-ծելոց և թէ մեր յարաբերութիւնք տեղ-ւոյն Բողոքական մարմնոյն հետ ըլլալով՝ բնականաբար մատակարարութիւ-նը անոնց ձեռամբ պիտի ըլլայ, բայց հանգանակութեան արդիւնքը առանց խարութեան արկածելու կարօտներուն համար է, ոչ թէ լոկ Բողոքականաց համար։

Կ. Պոլիս, 23 Նոյ. 1901

Ազգապետարան Կնէ.
Ազգապետ Բողոքականաց
ՅԱԿՈԲ ՊՕՃԱՃԵԱՆ

—=—

Իզմիրի Ազգ. Հիւանդանոցին հարիւրամեայ յոբելեանին առթիւ, ե-րեկոյենէ սկսանք արդէն հրատարակել անոր հաստատութեան պատմութիւնը մաս առ մաս։ Այս օր սակայն, այդ պատմութեան շարունակութիւնը երկուշաբթիի թիւին ձգելով, կը հրատա-րակենք այն շրջաբերականը, զոր յոբ-ելեանի յանձնաժողովը ցրուեր է՝ կոչ-ում ընելով բարեսէր հասարակութեան՝ չզլանալու իր նուիրատուութիւնը Հիւ-անդանոցին համար.

Տ.

Իզմիրի Ազգ. Հիւանդանոցը, որ վերջացող տարւոյն կեսը կը բոլորէ հա-րիւրամեայ շրջան մը, իր դարաւոր գոյութեան ընձեռած բազմադիմի բա-րիքներով՝ կ'արժէր որ ուշնար իր Ցոհ-բելեանի հանդէսը, իբր երախտագի-տութեան համձագային ցոյց մը, և որ-պէս յայտարար նշան այն խանդակաթ սիրոյն և համակրանաց, որով շրջա-պատուեցաւ այն յընթացս իր հարիւրա-մեայ գոյութեան, և որու մէջ միայն կարելի է փնտռել իր հաստատութեան և տեւականութեան խորհրդաւոր գաղանիքը։ Ազգին տունը՝ յաւերժա-կան կենդանի կոթող մ'է կանգնը-ուած յանուն գթութեան և մարդասի-րութեան, որու փառքն ու պարծանքը որքան Իզմիրցւոց՝ ո՛չ նուազ իրաւանք կը պատկանի նաև ընդհանուր Հայուս-թեան, որու մասնաւոր հոգածութեան և փափուկ խնամոց առարկան ըլլալէ երբէք չէ՝ դադրած։—Եւ եթէ ի նկա-ւի առնուք սա՝ պարագան՝ թէ բա-րեգործական այդ շէնքն, ի սկզբանէ իր հաստատութեան, իր յարկերն միշտ տրամադրելի և մատչելի պահած է ոչ միայն Հայ, այլ և օտարազգի հիւանդ-ներու և անտուժներու հանդէպ՝ ա-ռանց ազգի և կրօնի խտրութեան, այն ատեն իր նշանակութեան մէջ աւելի կը բարձրանայ, և իր հանրային հան-գամանքով՝ անվիճելի իրաւունք մը կը ստանայ նաև ընդհանուր մարդկու-թեան երախտագիտական զգացումնե-րուն վրայ։ Ամոր պատմութիւնը, որ տեղեկագրի ձեւով հրատարակութեան տրուած է ի գիտութիւն հասարակու-թեան, խօսուն յիշատակարան մ'է, որ բարձրաբարբառ կը հռչակէ անոր ընձեռած անհաշուելի օգուտները։

Ահա այս նկատումներով, Հիւան-դանոցի Պատ. Հոգաբարձութեան ա-ռաջարկութեան և Ազգ. Վարչութեան որոշման վրայ՝ ձեռնարկուած է կա-տարել Հիւանդանոցիս հարիւրամեայ Յոբելեանի հանդէսը, որ տեղի պիտի ունենայ 1902 Մարտ 31 ին Ս. Լուսա-ւորչի ծոնին յաջորդող կիրակի օրն, մասնակցութեամբ Հայ և օտար մամ-լոյ ներկայացուցիչներու և նմանօրինակ հաստատութեանց վարիչ մարմիններու։

Գլխաւոր կէտը, զոր ամէն ճշմարիտ Հայու նկատառութեան կը յանձնենք, սա՛ է թէ Իզմիր, հաղորդակցութեանց բերմամբ, բնակութեան երկրորդ կեդ-րոն մը եղած է աղքատիկ պանդուխտ Հայերու համար, որոնք գունդագունդ քաղաքս կը դիմեն ապրուստի միջոց-ներ ճարելու նպատակով, և որոնցմէ շատերը խանութներու և նկուղներու ախ-տաբոյր մթնոլորտին մէջ տկարացած՝ Հիւանդանոց կը փոխադրուին քոյժ և դարման գտնելու համար։ Դիւրին է երեւակայել թէ այսպիսի անխուսափե-լի հարկի մ'առջև որքան կը տագնա-պի Հիւանդանոցի արդէն իսկ անձուկ պիւճէն, և թէ ո՛ր աստիճան կը դժ-ուարանայ ան՝ խղճմտօրէն կատարելու իր վրայ դրուած պարտականութիւնը։ Հետեւաբար պատասխանատուութեան ընդարձակ բաժին մը կը ծանրանայ մա-տիկ և հեռաւոր ամէն ազգայնոց վրայ՝ Յոբելեանի սոյն դեղեցիկ առի-թով և նիւթապէս սատար կանգնել այդ Հաստատութեան՝ անվթար և ան-խախտ պահելու համար անոր հարատ-եւութ և պատուաբեր գոյութիւնը։

Դրամական նուէրք, նուիրատուու-թիւնք, նամակ, հեռագիր և այլն պէտք է ուղղել Ցանձնաժողովոյս ան-դամներէ և Ազգ. Հիւանդանոցի Հո-գաբարձութեան Ատենապետ՝ Մեծ. Նշան էֆ. Ց. Հարենցի՝ հետեւեալ հասցէով՝

Մեծ. Նշան էֆ. Ց. Հարենց
Ազգ. Հիւանդանոց — ԻԶՄԻՐ

Ցարակոյս չունինք թէ Յոբելեանի սոյն հանդէսն ամենուրեք սրտագին ընդունելութեան արժանանալով, արդ-եամբ պիտի քաջալերուի ամէն դա-սակարգի բարեսէր անձանց նուիրա-տուութեամբ։ Նկատելով որ մեր Օգոս-տափառ Վեհափառն ՍՈՒԼԹԱՆ ԱԳՏ-ԻԼ ՀԱՄԻՏ Բ. ԿԱՅՍԵՐ բարեհաճ կամքն ու ջերմագին փափաքն է ոչ միայն երկրին մէջ բազմացնել բարեգործական հաստատութիւններն, այլ և իւր բարձր պաշտպանութեամբ և հովանաւորու-թեամբ կենդանի և վառ պահել իւր հպատակաց սրտին մէջ գթասիրութեան և բարեգործութեան հոգին։

ԱՆԴԱՄԲ ԶՄԻՒՌՆԻՈՑ Ս. ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԿԻ ՅՈՅԵԼԵԱՆԱԺՈՂՈՎՈՅ

Նախագահ՝ Մեկլ. Արքեպիսկ. Մուրատեանց, Մայոր Էլոս Պալիօզեան, Ստեփան Սալարթալը, Կարապետ Արա-պեան, Ղուկաս Եսայեան, Գարեգին Ց. Բաղդասեան, Զարէհ Թադեադեան, Պօղոս Պերկամեան, Յակոբեան Պա-լըզեան, Լեւոն Մկրտիչ, Աւետիս Ս. Աւետիքեան, Աւետիս Լալաեանց, Նշան Ց. Հարենց.

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ.— Հոգա-բարձութիւնս չնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ Պադուի ազգայիններն Ադն. Տիար Գրիգոր Թումանեանց բարեհաճած է նուիրել Հիւանդանոցիս (300) երեք հարիւր ֆրանք։

ՎԱՐԺ ԴՐԱՇԱՐԻ մը պէտք կայ, գոհացուցիչ չաբաթականով, դիմել «Մանզումէ»ի տպարանը։

ԹԷԼԷԳՐԱՖ

ԼՕՆՏՐԱ, 5 դեկտ.— Տիւն Լօրտ Քիչնէրտէն կէլէն պիր բաբօրտա, էք-սէրի նօգթալարտա Պօէրլէրին ֆալի-եէթինին չիտէթլէնտիրէ պէտան օլընմուշ տըր։

—«Թայմզ» կազէթասընդն իսթիխ-պարընա կէօրէ, Պօէր բէյլէրի՝ սուլ-չարթլարընը գապուլ իտէճէքլէր իմիշ։

ԲԷԹԷՐՍԲՈՒՐԳ.— Մարքի իթա-պու կիւն Լօնտրատա կիթմէք իւզրէ պուրատան հարէքէթ իթտի։

ԼԻՍԲՈՆԱ.— Իւզիւմ մահսուլաթը-նըն լիւզումընտան ֆազլա զուհուր իթ-տիրինէ պիտնէն, Բօրթիւկէզտէ պիր շարապ պուհրանը հասլը օլմուշ տըր։

ԼԻՎԸՐՊՈՒԼ.— Նիւ - Եօրգատա պուղտայընն սոն ֆիեաթը 83,75 բատ-տէսինտէ պուլունտուղը խապէր վէ-րիլիէօր։

ՍԱՐՐԱՖԻՏԷ

ԳԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Էսկ. Ուս. տիւն ազչ. գաբ.	27—03
» » » էն եւիքսէք	27—03
» » » էն աշաղը	27—01
Ռումէլի չըմէնտ. ազչմ. գաբնա	106—50
» » էն եւիքսէք	106—87
» » էն աշաղը	106—

ՊԱՆԴԱ ԱԳՍԻՕՆԼԱՐԸ

Բէյժի ագսիսնը Օս. լիր.	14—
Սիկարէթ Ս.	—87
» Բ.	—45
Թրամվայ	5—55
Ժուբանա	1—40
Օպլիկասիոն Թրամվայ	480—
Ասիւրանս	3—67
Գրէսի ժէնէրալ	0—10
Սօսիէթէ Օթման Ինկ. լիր.	0—12
Լօրիօմ	53—
Պանգ Նասիոնալ տը Կրէդ	402—
Թրանսվալ	79—
Բըլսթրմ թանվիլաթը	464
Գրէսի Ֆոնսիէ Էմիբսիէն	264—
Անատօլը չըմ ագսիսնը	9—30

ԱԳՋԷԼԷՐԻՆ ՖԻԾԱԹԸ

Օսմ. լիրասը 100 ղ.ր տան	ղ. բր
Պէյազ մէճիտիյէ ֆարգը	108—02
Մէթալիք	97—
Ինկիլիզ լիրասը	110—01
Ֆրանսզ ալթունը	87—22
Բոլ	90—20
Գրէմից ալթունը	51—08
Գարպոն գայմէսի	8—57

ԷՎՐՕՊԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Լօնտրա 30 Նոյմբ.

Ինկ. էհսամը Ինկ. լիրասը	92—42
Օսմ. էհսամը աչըլաը	24—50
» գաբանաը	24—50
» » Բ	50—25
« » Գ	26—75
Օսմանլը Պանգասը	11—50
Մըսըր Տուլ. մութթահիտէ	105—12
Պուլկար իսթիքրազը	89—
Դամպիս Բարիզ 3 այ վատէ	25—325

ԳԱՄՊԻՕ

Լօնտրա	110—37 1/4
Բարիզ 3 այ վատէլը	22—88 3/4
Ֆիորէնց Մանտա	——
Վիէննա չէքի (գուրսն)	——

Պէրլին 30 Նոյմբ.

Ռումէլի չըմէնտֆէրի (մարգ)	101—50
Լօնտրա իւզերինէ գամպիս	22—235

Վիէննա 30 Նոյմբ.

Լօնտրա իւզերինէ գամպիս	239—10
Ռումէլի չըմէնտֆէրի ֆր.	100—50
Օսմանլը Բէյժի ագսիսնը	270—

Ա Զ Դ

Թաղիս Պատուաւոր Ազգայիններէն Ակնցի Մեծ. Մարարոս Մազմանեան էֆ.ի ննջեցելոց հոգւոց համար Պատ. փոխանորդ Դեր. Տ. Գաբրիէլ Ե-պիսկ. Ճէվահիրճեան յառաջիկայ կիւ-րակէ 25 Նոյեմբ. Ս. Պատարագ պի-տի մատուցանէ Թաղիս Ս. Եկեղեց-ւոյն մէջ։ Մնամք յարգանօք

Ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ
Ատենադպիր Ատենապետ
Մ. ԹԷԼԼԻԵԱՆ Մ. ԼԷՔՍԷՐՃԵԱՆ

22 Նոյեմ. 1901 Կէտիկ-փաշա

ՎԱԳՈՒԱՆ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Ներկայացումներու այն շարքը, որ տեղի կ'ունենար Մնակեան էֆ.ի Օսմ. թատերախմբին կողմէ՝ Քօնքորտիայի թատերասրահին մէջ, այս վերջին շրջանին, վերջ կը գտնէ, վաղը կիրակի, ամէնէն եղերական և հետա-քրքրաշարժ թատերախաղերէն մէկովը, Բարէդ Մէյ-ֆոդոյն Ոճիրը, որ կատ-մակերպուած է շատ մեծ պատրաստութեամբ՝ ի նպաստ խումբին պե-տին, Մարարոս էֆ. Մնակեանի։

Հիմակուընէ կը ծանուցանենք Բա-ռէդ Մէյ-ֆոդոյն Ոճիրին ներկայացումը, որպէս զի հասարակութիւնը դիտաց կանուխէն շարժիլ՝ ներկայ գտնուելու համար վաղը կիրակի, ժամը 7 ու կէսին։ և ճիշտ 7 ու կէսին—թատերախաղին երկար ըլլալուն պատ-ճառաւ՝ ճիշտ 7 ու կէսին սկսելուն հա-մար — Քօնքորտիայի թատերասրահը, Բերա։ Հարկ չի մնար ըսելու թէ, թատերաբեր հասարակութիւնը ո՛ր աս-տիճան քաջալերիչ ոգւով մը ներկա-բերուելու է, ապացուցանելու հա-մար նպաստելով, թէ ո՛րչափ հա-մարում կը տածէ դերասանապետ Մնակեան էֆ.ի նկատմամբ։

ՈՆՈՓՐԻՈՍ ՊԱՂՊԱՂԱԿԵԱՆ

Ողբակոծելի Վերջաբան

Պատմութեանս նախաբանը գրեցի, մինչ բանն ալ գրեցի, հիմա բնական է որ վերջաբան մը յաջորդէ այդ երկուքին։

Տեսարանը կ'անցնի սենեակիս մէջ։

Աղօտ լոյս մը կը լուսաւորէ կարա-սիները. վարագոյրները գոց են, դու-ռըն ալ։

Դիւրնոյն հագած ու գրեսեղանին առջեւ նստած պատմութիւնս վերջին տողերը կը գրեմ ու աքաղաղները կը խօսին։

Բովս լեցուն տարճանակ մը կայ, որուն խողովակին մուտքը և խորհրդ-աւոր ծակը պիչ պիչ երեսս կը նայի անթարթ։

Քիչ մը ետքը պիտի գոցեմ բերանս ու աչուընիս, յաւիտենապէս լռելու և մշանջենապէս քնանալու համար։

Ու կ'իմաստասիրեմ մահուան և կեանքի վրայ։

Ամենօք Վիլեամ Շէքսպիր անուն Անգլիացի մարդ մը կար, որ նախ մը-սամաճառի քով աշակերտ էր, յետոյ, թատրոններու առջեւ կառքերու դռ-ները կը բանար և ամենահետեւ սկսաւ դրացիներու պարտէզներէն տանձ խնդ-ձոր գողնալ։

Ահա այս մարդը ըսած է։

— To be or not te be!

Ես ալ նոյն մէջոցին կը մտածէի։

—Բլա՞լ թէ չըլալ։

Ես չըլալ կ'որոշէի։

Ինչ է կեանքը,.. աշխատէ՛, յոգ-նէ՛, քրտնէ՛, տարաաուէ՛, լա՛ց, խընդ-դա՛, երգէ՛, պօռա՛, կանչէ՛... ու այս բոլորին վերջաբանը.

—Մա՜հ...

Ամրճանակը ձեռքս կ'առնեմ որ կը դիտեմ։

Սա պահուս կ'ապրիմ... և պո՛ւմմ ... ամէն ինչ լմնցաւ։

Կեանքիս ամէնէն երջանիկ ու ա-մէնէն դժբախտ վարկեանները կը վեր-յուշեմ։

ուրտուղընն ալլար սեպեպիյլէ էբէեիճէ զէնկինիզ։

—Ծագաթ գարընճալար կիպի գը-չա զախիրէ հազըրլամագ ֆէնա օլ-մազ...

—Պէնտէ պիլիրիմ ամմա, պիր կիւն օլուն բահաթ խէպիլիրսին, բահաթ կայրէթի, ճէսարէթի թէգնիա ի-տէր, բազարտան ավաթ խրինճէեէ գատար պէնի պու-բատա պէքլէրս-սին ա՜...

—Նէ՞ վազըթ կէպիլիրսին։

—Իքի սահաթ գատար։

—Դահթի սէօզ վէրէմէմ, պու կիւն գաեաւարտագի մաղարատա կիտէճէեիմ օն պէշ կիւն պիր օրտարընը զիհարէթ իթմէտիմ, պէլքի պիր հաֆթա գատար պէնի կէօրմէզսինիզ, ավ բարալարը սիզէ քիֆաեէթ իտէր զանն էտէրիմ։

—Նէ՞րէտէ եաթաճագընն։

—Մաղարատա։

(Տէլմէ)

Կը յիշեմ մօրմէս կամիթ՝ և հօրմէս ծեծ ուտելս, կը յիշեմ այն օրը ուր ամենափոքր մեծ հաճոյքով՝ առաջին անգամ ըլլալով Բրիկոնս կերայ, կը յիշեմ այն պատմա-դիւցազնական օրը, երբ, ճիշտ այն պահուն ուր համբոյր մը կ'առնէի աղջիկէ մը, փառաւոր ապտակ մը ինձ եկաւ։ Կը յիշեմ դիւրաբեկ, խոհեմ, ընկերասէր խաղալս...։

Կը յիշեմ, կը յիշեմ նաև...

Գիտէ՞ք ինչ կը յիշեմ...

Կը յիշեմ Վերժինը, և աչքերուս առջեւ կը ներկայանայ անոր դէմքը, յօնքը, բերանը, քիթը... ևն։

Անեծած աղջիկ, դուն եղար պատճառ իմ յուսահատութեանս, շարժառիթ իմ դժբախտութիւններուս և սկզբնակէտ՝ տառապանքներուս... հիմակ ալ քեզի համար է որ անձնասպան պիտի ըլլամ... և դեռ կը սիրե՞մ քեզ։

Էհ, մնաք բարեաւ... Բերայի չիտակ ճամբան, մնաք բարեաւ, սիրելի տաղահատակներ, դուք որ մանկութեանս ու երիտասարդութեանս անբաժան ընկերները եղաք։ մնաք բարեաւ իմ պաշտելի զբօսավայրեր, մընաք բարեաւ ծաղկեքոյր ուհիներ, քաղցրանուշ պրուհիներ, գրաւիչ գեղուհիներ, մնաք բարեաւ, մնաք բարեաւ... կո՛յս, ծո՛վ, երկի՛ր, երկի՛նք։

Վերջին բաղձանքներս։

Ո՛ուզեմ որ մահագրս հետեւեալ կերպով տպագրուի,

«Սորագրեալս՝ Ոնոփրիոս Պաղպաղակեան, պատիւ ունի ծանուցանել արդոյ հասարակութեան, պատուաւոր ծանօթներուս և մեծայարգ բարեկամներուս թէ մինչեւ հիմա ոչինչ հասկցած ըլլալով այս աշխարհէս՝ չեմ ուզեր ասկէ վերջ ալ բան մը հասկնալ, և կը խնդրեմ որ բարեհաճիք պատուել յուշարկաւորութեան ուրախ հանդէսս ձեր բացարձակ բացակայութեամբ,

Ձեր վերջին բարեւները և յանձնարարութիւնները կը տանիմ ձեր այն բարեկամներուն և ազգականներուն որ արդէն իմ դացած տեղս կը գտնուին։

ՈՆՈՓՐԻՈՍ ՊԱՂՊԱՂԱԿԵԱՆ

որ չէ ապ»

Կտակս։—

Ուսուցիչներու Օգնութեան սնտուկին՝ 2002 ոսկի, և հարստութեանս մնացած մասը կը յատկացնեմ մեր ապուչանոցին, եւելի ընդարձակելու համար այդ շէնքը։

Վերջին փափաքս սա է որ տապանագրիս վրայ հետեւեալ խօսքերը գրուին։

ՈՆՈՓՐԻՈՍ ՊԱՂՊԱՂԱԿԵԱՆ

Եկա՛ եր՝ ինչ որ՝ ալ վերջնականաբար հրաժեշտ պիտի տամ աշխարհս...

Ո՛վ եղբայրներ, և ո՛վ քոյրեր, ներեցէք ինձի, ներեցէք բոլոր գործած ու չգործած մեղքերուս, ըսած սուտերուս, երբեմն հայհոյութիւններուս և բամբասանքներուս։ Վերջապէս բոլոր տեսանելի ու անտեսանելի մեղքերուս։

Ո՛վ Աստուած, Հայրն ամենակալ, Արարիչն երկնի և երկրի, երեւելեաց և անտեսանելեաց... կ'աղաչեմ՝ ներողութիւն շնորհէ բոլոր անոնց գէշ, սիալ և ապիրատ արարքներուն համար, զորս գործեցի իբր մարդ կամ իբր աւանակ։

... Գիրքը կը դողդղայ մատուռներուս մէջ...

... Սարճանակին խողովակը բերնիս մէջ կը դնեմ։

... Ա՜հ, Վերժին, Վերժի՛ն...

... Ցուցամատս կը կրծնցուներմ ատրճանակին լեզուին... և...

Եւ... կը... կը... քաշ...

Un de Profundis!

Ե. Թ.

ՆՈՐԱՎԷՊԸ

ԹՈՒՐՔ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

«ԶԷՀՐԱ»

Պզտիկ պատմութիւն մըն է, ընտանեկան կեանքէ առնուած, զոր չանեկան կը գտնենք բարքերու կողմանէ։

Թուրք ամուլի մը ամուսնական ղբրուազները ոչ նուազ պիտի հետաքրքրեն արեւելեան հայ համայնքները, որոնց բարքերուն առաւել կամ նուազ տարբերութիւններ ընդունելով մէկտեղ, սոյն նորավէպին հերոսուհի՝ Զէհրայի և հայուհիներու կեանքին միջև զուգորդութիւն մը գտնել կարելի է։ Սահա այս հայեցակէտով, ներկայ պզտիկ պատմութիւնը, հայ ամոլներու ուշադրութեանը կրնայ արժանանալ։ Ինչպէս ըսուեցաւ, ամուսնութեան մը պատմութիւն է այն, եուսուֆ Զիա պէյի նկարէն գրչովը պատկերացած։ Նիհատի և Զէհրայի ամուսնութիւնը՝ առաջին ամիսներու տաք վերաբերումներէն ու զորովի զիջումներէն վերջ՝ դառնալէս ցոփութեան մը երեսէն կը քաշքաշուի, երջանիկ կենակցութեանմը ամէն յոյս ու ակնկալութիւնները կորսնցնելով։ Նիհատ՝ իր նիւթական ու բարոյական վիճակին կործանմանը կարծես անգիտակ խլեակներէն ընկերային աղտոտութեանց և հրէշութեանց դահավէժը կը դիմէ։ Զէհրա զոհն է երկանը սոյն հոգեկան վիճակին. ինքը ամուսնական պարտաւորութեանց դիտակ, թրքուհիի հնազանդ տիպարը, լռին համակամութեամբ մը կը տանէ Նիհատի սթափումին, անո՛ր, որ այլ ևս գինեմոլութեամբ և ազիճներու յարաբերութեան մէջ անդադրում կը վատնէ իր բաւականաչափ հարստութիւնը։

Զէհրայի այս տխուր օրերուն, այցելութեան կու գայ Ֆէրիտէ, իր բարեկամուհին։ Սոյն վերջինին երջանիկ կացութիւնը ու մանաւանդ իր ամուսնին նկատմամբ, շռայլած գովեստները Զէհրան սրտէն կը խոցեն, և թերեւս այդ օրուան զգացած խոր յուզումը Ֆէրիտէի յարգոտարթ վիճակն էր միացուած անոր հեշտաւէտ գեղեցկութեանը հետ։

Զէհրա և Ֆէրիտէ սոմուանական կեանքի հակապատկերը կը ներկայացնէին։ Մէկը իր գիրգոյն թախծութիւնը, որ կանացի սիրտը կը կրծէր, իսկ միւսը՝ հրաւառ զուարթութիւն մը, որ հոգիէն կը թռրէր։

Այս համառօտ պատկերացումէն վերջ՝ հետեւինք Ե. Զիա պէյի պզտիկ պատմութեան։

—«Դիշերուան անձայն ժամերուն, որոնց լռութիւնը մերթ ընդ մերթ բուի մը վուվուն և պուլպուլի մը հուսկ տաղերգը կը վրդովեն, կեռ գիշերի այն պահուն՝ երբ բոլոր մարդիկ հանգիստի անուշ քունին մէջ ընկղմած են, տարաբախտ Զէհրա, ահարկու արձանի մը պէս, նստած՝ պարտէզին վրայ հայող սենեկին պատուհանը, որուն բաց լուսամուտներէն ներս կը թափանցէին աղօտ և խորհրդաւոր ճաճանչները լուսնակին, կը նայէր հեռաւոր հորիզոններու վրայ սառնակոյտերու նմանող բաղմաձալ ամպերու մէջէն պլպղացող ու մարող լուսաւորներուն։ Սրտաճմլիկ տառապանքի հեծկլտուքէ մը վերջ, լալագին ձայնով մը կ'ըսէ.—«Ո՛վ Աստ., ամէն գիշեր իր խմած թոյներով ընտանիքի մը բովանդակ կեանքը թունաւորող այս վատաբախտ գինեմոլին սպասելէն ե՞րբ պիտի ազատիմ...»։ հատկաւեալ հեծեծանքներով կուլար, որպէս թէ իր բոլոր հոգեկան վիշտերը շուրթներէն թափիլէին։

Վեցամսեայ դառն փորձառութեամբ մը այս տագնապալի սպասումներուն վարժուող Զէհրայի՝ իր ամուսնին նկատմամբ զգացած այս գիշերուան ընդվզումը ուրիշ պատճառ մ'ունէր, այսինքն տարիէ մը հետէ, այո՛, առաջին օրերն երջանկութեան շողշողուն երազի մը մէջ անցնող ամուսնութեանը թուականէն իվեր, չտեսակցած ընկերուհիներէն Ֆէրիտէ, այցելութեան եկած էր իրեն։

Ֆէրիտէ, որուն երիտասարդական թարմութեան աւելի փայլ տուած էր կանացի գեղեցկութիւնը, թիթեռնիկի նման թեթեւութեամբ պարտէզին հովանուտ ծառերուն մէջտեղուանքը ճեմելով, իր հետ կը տանէր Զէհրան, և սիրոյ վառ ըղձանքով մը անդադար կը խօսէր զինքը երջանիկ ընող ամուսինին նկատմամբ։

Զէհրա, իբր թէ իրեն սպառնար մտքին մէջ պատկերացող թշուառ կեանքը, Ֆէրիտէին պզտիկ հարցում մը ընելու կը զգուշանար. իսկ Ֆէրիտէ — Զէհրայի դժբախտութիւնը — չակնարկելու զգուշաւորութեամբ՝ իր զբաւարի խօսքերով սփոփելու, իր սիրոյ լեցնող սիրոյ ջերմ շունչով տաքցնելու կը ջանար՝ հիւանդաբար դողդողուն, սէրէ յուսահատ և կեանքէ անյոյս այդ կինը։

Երբ Ֆէրիտէ հրաժեշտ առաւ և մեկնեցաւ, Զէհրա վայրագ ուրախութեամբ մը համակուեցաւ, ամբողջ տասնրեկեայ տարիներ մէկտեղ ապրած զոյգի ընկերոջը նկատմամբ որոն մէջ խորունկ տեւութիւն մը կը զգար։ Կառքին մեկնելէն ետքը, Զէհրա ըլտապի վազքով մը պարտէզ ելաւ, ուերկընկնալով «գանաբէ»ին վրայ «Ա՜հ, Ֆէրիտէ՛... եկո՛ւր, եկուր ու տե՛ս թէ —քեզի պէս բախտաւոր եմ — ըսող Զէհրան ինչպէս կ'արտասուէ»։

Ֆէրիտէի երթալէն իվեր ժամե՛ր անցած էին, ա՛լ իրկուն եղած էր. սրտին մէջ բացուած ցաւագին վէրքին վրայ, Զէհրա՝ իր արցունքի յորդ հեղեղը անընդհատ հոսեցնելէ ու մեղկ և խորին մտասուղման մը մէջ մնալէ յետոյ, սթափեցաւ։

Վերջապէս հուսկ ճառագայթները՝ տերեւներուն մէջ կանանչ թաւագոյն ցոլքերը կը ցանցնէին և իբր ոսկի թելեր՝ հրաժեշտին ժպիտը կ'ուղարկէին, ու Զէհրա թեթեւութեամբ մը, զոր կը զգար իր մարմնին մէջ, չտկուեցաւ ու չորս դին նայեցաւ։ Արեւը հեռաւոր հորիզոններու արիւնոտ ամպերուն մէջ տեղ բացուած անէութեանն վիրը սահած գլորած էր, և իր տեղը գորշ ու լալկան լոյս մը, ամպի կտորուանքներու ակնապատիր երանգները կը ծածկէր։ Տիեզերք՝ ստուերամած ցնորքի մը մէջ՝ թմրած ու մտասոսկ էր համակ։

Բնութեան այս պատկառելի պատկերներուն հանդէպ ապշած, Զէհրա՝ երբ իր մարմնին վրայ թեթեւ սարսուռներ կը զգար, ուսին դպող ձեռք մը բոլոր իր անդամները ցնցեց։ իբր թէ ելեկտրականութենէ բռնուած ըլլար։ եկողը Սէրվինազն էր, որ զինքը ճաշի կը հրաւիրէր։ Այդ պահուն, Զէհրայի հոգեկան վիճակը լուռ տրտունջներու բովանդակ դառնութիւնը կը քամէր ու այս վշտին սատկութենէն տարուած՝ հակառակ Սէրվինազի խնդրանքներուն՝ ճամբեց զանի սա խիստ պատասխանով — «Գընա՛, ես կերակուր չպիտի ուտեմ»։

Զէհրա, այն մոռացութեան վիհին մէջ՝ ուր մխրճած էր արեւը, որպէս թէ կորսուած յոյսերն ու տենչերը փնտռէր, մթին ու արիւնային այդ տեսարանէն չէր զատեր իր աչքերը։—

* * *

Զէհրայի ամուսինը՝ Նիհատ, ընկերութեանց մէջ «ցոփակեաց» անունը վաստկող այս դժբախտ ազնուականը, թունաւոր զեղութեան մէջ, ընտանիքի մը վաղաթառամ կոկոնն է վերջին։

Այս անխորհ երիտասարդը՝ երկու տարի առաջ մեռնող հօրմէն միջակ դաստիարակութեան մը հետ բաւականաչափ հարստութիւն մը ժառանգած էր։ Իր հօրը մահէն վեց ամիս վերջ, մօրը պնդումին վրայ, Զէհրան կնութեան կ'առնէ։ Երկուքն ալ բարւոք կենակցութեամբ՝ վեց ամիսի չափ՝ աշխարհի ամենէն երջանիկ ամուլներուն ամուսնական նախանձելի կեանքը ապրեցան. սակայն, երիտասարդին լիաբուռն ոսկիներուն վրդովիչ հպատրէն թելադրուած, բոլորը դարձող քանի մը շուայտներ մերձեցումի կողմը գտան, և գիշերները այգորելիքին (սելամլը գ) մէջ հաւաքուելու սկսած ժամանակնէն իվեր, երջանկութեան այս վճիտ երկինքը սկսաւ ամպոտիլ։ Շատ չանցած, Նիհատ գլորեցաւ այն սոսկալի գահավէ՛ժը ուր իր ընկերները զինքը կը մղէին. նախ՝ գինեմոլութիւնը իրեն սովորութիւն ըրաւ, և վերջն ալ գիշերները հանրատուն յաճախելուն համար իրենց ամուսնական երջանկութիւնը անցեալ մը եղաւ։ Այլ ևս մոռցած էր Զէհրան ու տարին կնոջ մը ծուռդակն ինկած. դժբախտութեան նախաբանը ահա սակէ կը սկսի։ Պատահեցաւ որ Նիհատ բնա՛ւ տուն չգալ սկսաւ, գրասենեկէն դուրս եղածին պէս՝ ուր մեծ նեղութեամբ հազիւ քանի մը ժամ կը մնար, ուղղակի հոն կ'երթար և ուներեցածը կը մսխէր...։ Երկու ամիս առաջ ունեցած 7-8000 ոսկիի պարտատոմսերը, բոլոր ստացուածքները վատնելէն վերջ՝ 2000 ոսկիի ալ պարտական մնացած էր։ Գիշեր մը, 5-10 ոսկիոց մանեակ մը ատենին չկրնալ հայթայթելուն համար այն գոն դուռը չի բացին իրեն, ա՛յն տան, որ իր բովանդակ հարստութիւնն ու երջանիկ կեանքը խլած էր իրմէ։ Նիհատի երակներէն արիւնը ծծող այս միջադէպը, մեծ հարուած մըն էր սթափումի, բայց բանը բանէն անցած էր, Նիհատի առաջուան մեծ հարստութենէն իբրև խնչերանք մնացած էր միայն իրենց բնակած տունը. նոյն իսկ չէր մնացած բարեկամ մը որ զինքը մխիթարէ։ Անոր այս անտանելի վիճակէն մայրը անկողնի ինկած ու տարաբախտ կղակեցը ծիւրիլ սկսած էր։

Երբ Զէհրայի ծննդաբերութիւնը Նիհատի իմաց տուին, ինքը փոխանակ ուրախանալու՝ յիմարական քրքիջ մը բարձրացուցած՝ ու իր զաւակը գրկելէ խորշած էր. Զէհրա կը կարծէր թէ՝ աշխարհ գալիք տղան՝ Նիհատի կեանքին մէջ փոփոխութեան շրջան մը պիտի բերէր։ Տղան երկու ամսուան եղաւ, ու տակաւին սպասուած արդիւնքը յառաջ չէր եկած։

Զէհրա, իր զաւկին նայած ատեն, անձանօթ յոյս մը զինքը կը սփոփէր, անտանելի վիճակին տակալու համար իրեն ուժ մը կուտար։ Իր զաւակը դաստիարակելու թախանձանքին՝ ճամբեց զանի սա խիստ պատասխանով — «Գընա՛, ես կերակուր չպիտի ուտեմ»։

Զէհրա, այն մոռացութեան վիհին մէջ՝ ուր մխրճած էր արեւը, որպէս թէ կորսուած յոյսերն ու տենչերը փնտռէր, մթին ու արիւնային այդ տեսարանէն չէր զատեր իր աչքերը։—

* * *

Զէհրայի ամուսինը՝ Նիհատ, ընկերութեանց մէջ «ցոփակեաց» անունը վաստկող այս դժբախտ ազնուականը, թունաւոր զեղութեան մէջ, ընտանիքի մը վաղաթառամ կոկոնն է վերջին։

Այս անխորհ երիտասարդը՝ երկու տարի առաջ մեռնող հօրմէն միջակ դաստիարակութեան մը հետ բաւականաչափ հարստութիւն մը ժառանգած էր։ Իր հօրը մահէն վեց ամիս վերջ, մօրը պնդումին վրայ, Զէհրան կնութեան կ'առնէ։ Երկուքն ալ բարւոք կենակցութեամբ՝ վեց ամիսի չափ՝ աշխարհի ամենէն երջանիկ ամուլներուն ամուսնական նախանձելի կեանքը ապրեցան. սակայն, երիտասարդին լիաբուռն ոսկիներուն վրդովիչ հպատրէն թելադրուած, բոլորը դարձող քանի մը շուայտներ մերձեցումի կողմը գտան, և գիշերները այգորելիքին (սելամլը գ) մէջ հաւաքուելու սկսած ժամանակնէն իվեր, երջանկութեան այս վճիտ երկինքը սկսաւ ամպոտիլ։ Շատ չանցած, Նիհատ գլորեցաւ այն սոսկալի գահավէ՛ժը ուր իր ընկերները զինքը կը մղէին. նախ՝ գինեմոլութիւնը իրեն սովորութիւն ըրաւ, և վերջն ալ գիշերները հանրատուն յաճախելուն համար իրենց ամուսնական երջանկութիւնը անցեալ մը եղաւ։ Այլ ևս մոռցած էր Զէհրան ու տարին կնոջ մը ծուռդակն ինկած. դժբախտութեան նախաբանը ահա սակէ կը սկսի։ Պատահեցաւ որ Նիհատ բնա՛ւ տուն չգալ սկսաւ, գրասենեկէն դուրս եղածին պէս՝ ուր մեծ նեղութեամբ հազիւ քանի մը ժամ կը մնար, ուղղակի հոն կ'երթար և ուներեցածը կը մսխէր...։ Երկու ամիս առաջ ունեցած 7-8000 ոսկիի պարտատոմսերը, բոլոր ստացուածքները վատնելէն վերջ՝ 2000 ոսկիի ալ պարտական մնացած էր։ Գիշեր մը, 5-10 ոսկիոց մանեակ մը ատենին չկրնալ հայթայթելուն համար այն գոն դուռը չի բացին իրեն, ա՛յն տան, որ իր բովանդակ հարստութիւնն ու երջանիկ կեանքը խլած էր իրմէ։ Նիհատի երակներէն արիւնը ծծող այս միջադէպը, մեծ հարուած մըն էր սթափումի, բայց բանը բանէն անցած էր, Նիհատի առաջուան մեծ հարստութենէն իբրև խնչերանք մնացած էր միայն իրենց բնակած տունը. նոյն իսկ չէր մնացած բարեկամ մը որ զինքը մխիթարէ։ Անոր այս անտանելի վիճակէն մայրը անկողնի ինկած ու տարաբախտ կղակեցը ծիւրիլ սկսած էր։

Երբ Զէհրայի ծննդաբերութիւնը Նիհատի իմաց տուին, ինքը փոխանակ ուրախանալու՝ յիմարական քրքիջ մը բարձրացուցած՝ ու իր զաւակը գրկելէ խորշած էր. Զէհրա կը կարծէր թէ՝ աշխարհ գալիք տղան՝ Նիհատի կեանքին մէջ փոփոխութեան շրջան մը պիտի բերէր։ Տղան երկու ամսուան եղաւ, ու տակաւին սպասուած արդիւնքը յառաջ չէր եկած։

Զէհրա, իր զաւկին նայած ատեն, անձանօթ յոյս մը զինքը կը սփոփէր, անտանելի վիճակին տակալու համար իրեն ուժ մը կուտար։ Իր զաւակը քնացնելէն ետք, երկանը կերակուրը կը պատրաստէր և յետոյ՝ իբր թէ կարդալու համար ձեռքը գիրք մը կ'առնէր, իր աչքերը ժամերով գրքին մէկ էջին վրայ կը մնային։ Այդ օրը Ֆէրիտէն զինքը խոսոված էր իր երջանկութեան մասին ըրած խօսքերով։ Մանչէն հազար ու մէկ բաներ կ'անցնէին. ա՛լ ժամերով չպիտի սպասէր Նիհատին, ուշ գալուն համար զանիկա պիտի յանդիմանէր ու պիտի կռուէր անոր հետ, և հուսկ հապա «ապահարդան» պիտի պահանջէր։ Այս որոշման իր սրտին առթած հանդարտութեամբ, նստարանէն ելաւ ու դանդաղ քայլերով սենեակ գնաց հանդստանալու համար։ կանթեղը մարելէն վերջ, իլուր փորձեց քնանալ...։ Երկու ժամ առաջանքի մղձաւանջէ մը ճնշուածի պէս անկողնին մէջ կը տապլտկէր, ու այն պահուն, երբ իր կոկորդը լեցուող հեծկլտուքներէն կը խղդուէր, յանկարծ ոտքի ելաւ, պատուհան վազեց. գլուխը պատուհանին պաղ երկաթներուն կրթնցուց ու լայն չ'ունչ մը առաւ...։

Հոս՝ իբր պատուիրակ՝ ընագրէն մաս մը նոյնութեամբ կը դնենք։ Ե. Զիա պէյի խորհրդածական նկարագրութիւնն է այն, դասական զարդարուն ոճով—։

«Կիճէ սաթ պէշ... պիրիթին միւքէվվէնթի կիճէնին գաարը զամը իչինտէ նապուտ օլմըշ, ռուզկեար էստիրճէ պիր քիթիլէի սիեահ շէրիտէ սալլանան, զուլանի պիր մանդարէ կէսմէրէրէն աղաճլար հէիիսի, հէր շեյ արամպալաշ պիր իսթիրահաթ, միսպհէմ պիր սիքիւնէթ իչինտէ ուշգուեհ սալմըշ իտի։ Հէր թարաֆը մուհիդ օլան սիքիթը մէհիպ հասրազլարն ֆէշկաֆլէշի խաֆիֆինտէն (գէյլայի լէյլէ» (աղջամուղջ գիշեր) ննիրէր օգուհան ճույարրն շրուլթրարնտան, կեահ վէ պիկեահ բէք ուզագլարտան ադա իտէն թէլրդ սէտալարընտան, վէ կիւեա, թասիթթ աղըր աղըր թէնէֆֆիւս խրիսօրմըշ կիպի, իչիտիկեն տէրին, ուեճնոլ ուզուրթրլարտան պաշգա հիշ պիր շեյ իրլալ իթմէհօրտի։ Բէնչէրէնին սօղուգ տէմիրինտէն ալընընտաքի հարաբէթը չէսթէյի թասիլէ չալըշան Զէհրաեը բէք ուզագ ուֆուգլարտա պուլունան պուլութլար արասընտաքի պիր գաշ իրիմանատան պաշգա հիշ քիմսէ կէօրմէհօրտը։ Զէհրա, պէօյլէճէ էյիրմիշ տուրբքէն, կէօզլէրինի գաբահարագ, սան՝ ֆասլարը թէսաուվուր իտէմեիր պիր բէնկի ֆէճճաթի քէսալ իտէն քիթապը հահաթնը տիտի բուհը կիրեսնըյլա օգուհեոր. օրասա թա չօճուգլըզընան պաշլահարագ, մէքթէպէ կիրտիի վէ մէքթէպտէ բէֆիգալարըյլա կէչիրտիի լարիֆ զէմանլարընը իհթիվա իտէն սահաֆի կէօրիյօր, է՛ն սոնրա նէշվէի բահիզը (նեկտար) իզտիվաճլա սէրմէսթ օլարագ կէչիրտիի ավանը թէէչհիլի օգուհեոր, վէ պու «իզմիհլալը ամալ» (յոյսերու, իղձերու փճացում) գարչուսընտա, չիմտի պիթիւն ալամը բուհիյէսի (հոգեկան վիշտեր) տուտագլարընտան տէօթիւիյօրմըշ կիպի միթեգաթի իսընչրդրգլարլա աղլաօրաը»—։

* * *

Երկար ու մտատանջ սպասումէ մը վերջ, գիշերուան ժամը 7ին Նիհատ արբած տուն կը վերադառնայ. Զէհրա տակաւին պատուհանը նստած էր։ Նիհատ ներս մտածին պէս սենեակը պատող պէդալի հոտ մը Զէհրայի այն ատենն զգուանք կը պատճառէ, որ մինչեւ մէջքը պատուհանէն վար կը կախուի, ինք չէր տեսներ որ Նիհատ ի ետեւը բազմացին վրայ երկնցած էր՝ գրեթէ շարժելու անկարող վիճակի մէջ։ Ու երբ Նիհատ զինքն իր այս վարմունքին համար կը կշտամբէր, Զէհրա՝ որուն ճակատն սառն կաթիլներ կը թորէին, ոտքի ելաւ։ Եւ՝ որպէս թէ երկանը ընելիք յարձակումներուն պիտի դիմադրէր՝ բազուկները կ'երկնցնէ ու մեծ զրդռութեամբ մը.«Դուն այն տանջէ՛ ի վեր, երբ մոռցար մարդկային պարտաւորութիւնը, երբ չամչցար քու ծանր զրկանքիդ տակ հեծող հէք կնոջ մը լրջութիւնն ու ազնիւ հպարտութիւնը կոտրելու, անոր պատիւն ոտհամեստութիւնը ոտնակոխ ընելու, ա՛յդ օրէն ի վեր ես ալ ամէն բան սորվեցայ, մինչեւ հիմակ, ապագային ինձի համար պատրաստած փորձանքներէն ազէտներէն զիս ազատելիք զաւկին համար ամէն բանի հանդուրժեցի, բայց այլ ևս...» խեղճ կինը չկրցաւ շարունակել։

* * *

Զիա պէյի նորավէպը հոս կը վերջանայ, թասեւական ձեւով մը, որ թերեւս չատ սովորական երեւայ անաչառ քննադատութեան առջեւ։

Բարքերու տեսակէտով, այս պզտիկ պատմութիւնը ընթերցողին գաղափար մը կրնայ տալ։ Դարսով իբրեւ «գրականութիւն» ունեցած կշռին, խորհրդաւորական նկարագրութիւններ ընդհանրապէս երանգոտ են, միայն թէ վերջալոյսին ու գիշերուան, թաչունները ու պուլպուլին հուսկ ձայներուն ու ողբերգին կամ տաղերգին հետ առուակի մը կարկաչին զուգորդութիւնը, բոլորովին արուեստական դոյն մը կուտայ գրուածին, որուն նիւթի կը կարծենք թէ միջավայրի կեանքն առնուած ու անոր համեմատ ներկայացնել ուզուած է։ Զէհրայի հոգեկան վիճակին չուրջը երան խորհրդածութիւնները «պզտիկ» պատմութեան էն կարեւոր արժէքը կը կազմեն։ Զիա պէյ «գրականութիւն»,«արուեստ» և «բարք» իրարու խառնած է, որոնց իրերախառնումը նորավէպին իրական կողմին սուտերան կը բերէ։ Արուեստի կողմանէ՝ լեզուական ոչ ընդլուզումն է, համապատասխան այն ուղղութեան, զոր պանպանողական դպրոցը կը սիրէ չխանդարել։

Զիա պէյի այս նորավէպին առիթով կ'ուզեմ մէկ բերել հուսկաւոր թուրք դրագէտի մը սա տողերը. «Հասա մեր դրականութեան մէջ այսպէս երեք մեծ լեզուներու առաւելութիւններն երբ իրար խառնուած, զուգուած են մեր ժամանակի կատարելութեան իտէալին ու միջավայրնուս կոյս երեւակայութեան հետ, մեր երկրը «գեղեցկութեան» կոդմանէ՝ որ ատիճան գերազանց ըլլալու են, որ՝ ըստ մեզ՝ կարելի ըլլայ բնաձին կոչել զանոնք». Այս տողերուն համաձայն դատելով, մեր պզտիկ պատմութիւնն ալ թէ իսկ բնատիպ ճաշակի մը գործ չէ նկատուի, այսու ամենայնիւ, երեք լեզուներու համադրութեանց առաւելութիւններէն օգտուելու սկզբունքին յստակ մէկ բացատրութիւնը կրնայ ըլլալ։ Եւ պէտք է աւելցնել նաեւ այս նորավէպին առթիւ թէ՝ նախընտրելի է օտար միջավայրներէ փոխադրուած թուրք նորավէպներէ աւելի՝ իրական միջավայրի մը արձագանգը բերող ո՛ր և է գրական նորավէպի յօրինում, ինչպէս է մեր ներկայացուցած այս նորավէպը։

ՍՏԵՓԱՆ ԹԱՊԱԳԵԱՆ

Տէր և Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՑՍԷՐԵԱՆ

)(54)(

ԹԵՐԹՕՆ «ՄԱՆԶՈՒՄԻԻ ԷՖԵՌԵԱՐ»Ի

ՔԱՍԻՄ

ԺԱՌԱՆԳՈՐԴԸ

ԳԷՊ ՏՈՀՄԱՑԻՆ ԿԵԱՆՔԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԺԱ.

Պատկերահանը Տագրեանը ժամավաճառ ընելու եւ կարելի եղածին չափ երկար ատեն զայն քովը պահելու դիտումով կը ջանար երկարաձգել խօսակցութիւնն ու շահեկան հանգամանք ընծայել տեսակցութեան, ուստի Ակիսի վրայ շարունակելով խօսիլ,

—Սքանչելի գեղեցկութեամբ օժտուած խարտեաշուհի մ'է բաւ, արդարեւ պատուաբեր զարդը, հայ գեղեցիկ սեռին, մարմնացումն է գեղեցիկին ու բարիին։

—Այդչափ հա՛.

—Ո՛, օ՛ սքանչելի տիպար մը անկեղծակովտական գեղեցկութեան, որուն վրայ ամենէն դժուարահաճ գեղեցկասէրն իսկ ի զուր պիտի ջանար թերութիւն մը փնտռել։ Ասկէ զատ օժտուած է նաեւ ազնիւ բնաւորութեամբ մը, ինչ որ կարճ տեսակցութեան մէջ իսկ կարկառուն կերպով կը ցոլացնէ։ Կը խօսի ըստ բաւականին Հայերէն, աքանչելի կերպով Դաղդիերէն ու Անգլիերէն։

Տագրեան՝ պատկերահանին փայլուն ներկայացումէն հրապուրուելով.

—Ե՞րբ եկած է, ո՞ւր իջեւանած է, հարցուց,

—Հազիւ եօթ տասն օր առաջ եկած է մայրաքաղաքս, հոս՝ Բերա՝ Մաթրինեանի հիւր եղած է։

—Ան ըլլալու է, շեշտեց Տագրեան, ուրիշը չի կրնար ըլլալ, եթէ ըստոյգ է ենթադրութիւնս, անոր հայրը՝ Գրիգորեան անծանօթ չէ ինձ։

—Օրիորդն ալ ձեր անունը լսելով, իրենց ծանօթ ըլլալ կարծեց։

—Ի՞նչ առթիւ մեր խօսքը բացուեցաւ, հարցուց դրամատէրը կրկին լրջանալով։

Հարցումին ամենէն ծանրը այս տեղէն կ'սկսէր, ի՞նչ պատասխանէր անփորձ տղան։ Խեղճը իր խելքով ենդրէն դաղատող թախանձանքին՝ ճամբեց զանի սա խիստ պատասխանով — «Գընա՛, ես կերակուր չպիտի ուտեմ»։

Զէհրա, այն մոռացութեան վիհին մէջ՝ ուր մխրճած էր արեւը, որպէս թէ կորսուած յոյսերն ու տենչերը փնտռէր, մթին ու արիւնային այդ տեսարանէն չէր զատեր իր աչքերը։—

* * *

Զէհրայի ամուսինը՝ Նիհատ, ընկերութեանց մէջ «ցոփակեաց» անունը վաստկող այս դժբախտ ազնուականը, թունաւոր զեղութեան մէջ, ընտանիքի մը վաղաթառամ կոկոնն է վերջին։

Այս անխորհ երիտասարդը՝ երկու տարի առաջ մեռնող հօրմէն միջակ դաստիարակութեան մը հետ բաւականաչափ հարստութիւն մը ժառանգած էր։ Իր հօրը մահէն վեց ամիս վերջ, մօրը պնդումին վրայ, Զէհրան կնութեան կ'առնէ։ Երկուքն ալ բարւոք կենակցութեամբ՝ վեց ամիսի չափ՝ աշխարհի ամենէն երջանիկ ամուլներուն ամուսնական նախանձելի կեանքը ապրեցան. սակայն, երիտասարդին լիաբուռն ոսկիներուն վրդովիչ հպատրէն թելադրուած, բոլորը դարձող քանի մը շուայտներ մերձեցումի կողմը գտան, և գիշերները այգորելիքին (սելամլը գ) մէջ հաւաքուելու սկսած ժամանակնէն իվեր, երջանկութեան այս վճիտ երկինքը սկսաւ ամպոտիլ։ Շատ չանցած, Նիհատ գլորեցաւ այն սոսկալի գահավէ՛ժը ուր իր ընկերները զինքը կը մղէին. նախ՝ գինեմոլութիւնը իրեն սովորութիւն ըրաւ, և վերջն ալ գիշերները հանրատուն յաճախելուն համար իրենց ամուսնական երջանկութիւնը անցեալ մը եղաւ։ Այլ ևս մոռցած էր Զէհրան ու տարին կնոջ մը ծուռդակն ինկած. դժբախտութեան նախաբանը ահա սակէ կը սկսի։ Պատահեցաւ որ Նիհատ բնա՛ւ տուն չգալ սկսաւ, գրասենեկէն դուրս եղածին պէս՝ ուր մեծ նեղութեամբ հազիւ քանի մը ժամ կը մնար, ուղղակի հոն կ'երթար և ուներեցածը կը մսխէր...։ Երկու ամիս առաջ ունեցած 7-8000 ոսկիի պարտատոմսերը, բոլոր ստացուածքները վատնելէն վերջ՝ 2000 ոսկիի ալ պարտական մնացած էր։ Գիշեր մը, 5-10 ոսկիոց մանեակ մը ատենին չկրնալ հայթայթելուն համար այն գոն դուռը չի բացին իրեն, ա՛յն տան, որ իր բովանդակ հարստութիւնն ու երջանիկ կեանքը խլած էր իրմէ։ Նիհատի երակներէն արիւնը ծծող այս միջադէպը, մեծ հարուած մըն էր սթափումի, բայց բանը բանէն անցած էր, Նիհատի առաջուան մեծ հարստութենէն իբրև խնչերանք մնացած էր միայն իրենց բնակած տունը. նոյն իսկ չէր մնացած բարեկամ մը որ զինքը մխիթարէ։ Անոր այս անտանելի վիճակէն մայրը անկողնի ինկած ու տարաբախտ կղակեցը ծիւրիլ սկսած էր։

Երբ Զէհրայի ծննդաբերութիւնը Նիհատի իմաց տուին, ինքը փոխանակ ուրախանալու՝ յիմարական քրքիջ մը բարձրացուցած՝ ու իր զաւակը գրկելէ խորշած էր. Զէհրա կը կարծէր թէ՝ աշխարհ գալիք տղան՝ Նիհատի կեանքին մէջ փոփոխութեան շրջան մը պիտի բերէր։ Տղան երկու ամսուան եղաւ, ու տակաւին սպասուած արդիւնքը յառաջ չէր եկած։

Զէհրա, իր զաւկին նայած ատեն, անձանօթ յոյս մը զինքը կը սփոփէր, անտանելի վիճակին տակալու համար իրեն ուժ մը կուտար։ Իր զաւակը քնացնելէն ետք, երկանը կերակուրը կը պատրաստէր և յետոյ՝ իբր թէ կարդալու համար ձեռքը գիրք մը կ'առնէր, իր աչքերը ժամերով գրքին մէկ էջին վրայ կը մնային։ Այդ օրը Ֆէրիտէն զինքը խոսոված էր իր երջանկութեան մասին ըրած խօսքերով։ Մանչէն հազար ու մէկ բաներ կ'անցնէին. ա՛լ ժամերով չպիտի սպասէր Նիհատին, ուշ գալուն համար զանիկա պիտի յանդիմանէր ու պիտի կռուէր